

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH (ORTAÇAĞ TARİHİ)
ANABİLİM DALI**

“Ramón Muntaner Kroniğinde Katalanlar ve Bizans”

Yüksek Lisans Tezi

H. Şebnem Atakan

Ankara, 2009

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH (ORTAÇAĞ TARİHİ)
ANABİLİM DALI**

“Ramón Muntaner Kroniğinde Katalanlar ve Bizans”

Yüksek Lisans Tezi

H. Şebnem Atakan

Danışman: Prof. Dr. Melek Delilbaşı

Ankara, 2009

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH (ORTAÇAĞ TARİHİ)
ANABİLİM DALI**

“Ramón Muntaner Kroniğinde Katalanlar ve Bizans”

Yüksek Lisans Tezi

Adı ve Soyadı

İmzası

Prof. Dr. Melek Delilbaşı (Tez Danışmanı)

Prof. Dr. Nil Ünsal

Yrd. Doç. Dr. Hatice Oruç

Prof. Dr. İlhan Erdem (Yedek Üye)

Tez Sınavı Tarihi:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.
(27/10/2009)

Tezi Hazırlayan Öğrenci
H. Şebnem Atakan

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	2
GİRİŞ: 14. yüzyılda Anadolu'nun Siyasal ve Sosyal Yapısı ve Anadolu Beylikleri ve Bizans İmparatorluğu.....	4
I. BÖLÜM: Katalan-Aragon Krallığı'nın Tarihçesi (13-15 yy) ve Kronolojisi.....	10
A. Katalan Birliği "Almogovarlar" kimdir?.....	22
B. Ordu Yapısı ve Yaşam Biçimleri.....	25
C. Almogovarlar'ın Önemli Komutanları.....	27
1. Roger de Flor.....	28
2. Berenguer de Rocafort.....	30
3. Berenguer de Entenza.....	31
4. Ramón Muntaner.....	32
D. Ramón Muntaner Kroniği'nin Çağdaşı Olan Diğer Katalan Kronikleri.....	34
II. BÖLÜM: Muntaner Kroniği.....	40
A. Muntaner Kroniği'nde Katalanlar.....	40
B. Muntaner Kroniği'nde Bizans.....	45
C. Muntaner Kroniği'nde Türkler.....	49
D. Muntaner Kroniği'nin Türk Tarihi Açısından Önemi.....	54
SONSÖZ	58
KAYNAKÇA	60

ÖNSÖZ

Tarih bir toplumun var oluşunun temel unsurudur. Geçmişin iyi yorumlayan milletler geleceklerini daha sağlam temellere oturturlar. İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında önce dilini öğrenmekle başlayan, sonra edebiyatı üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora sürecini tamamlayan son halka yine İspanya odaklı ama bu kez çok eskilere uzanarak Ortaçağ'a, tarihinin bizim tarihimize örtüşen noktasına ulaşmamızla oldu. Bunu sağlayan unsur ise asker, devlet adamı, tarihçi Ramón Muntaner'in XIV. yüzyılda kaleme aldığı Kroniği ışığında Akdeniz'in bir ucundan, Katalan topraklarından kalkarak diğer ucuna Anadolu'ya, Bizans'a yardım için gelen savaşçı topluluk Almogavarlar ve onların hikayesi idi.

Önce Anadolu'daki siyasal, sosyal yapı ve kısaca Beyliklere değinildikten sonra Almogavarların kim oldukları, Trakya ve Anadolu'ya geliş nedenleri, önceleri dostları olan ama sonra büyük bir düşmana dönüşen Bizans İmparatorluğu ve tam tersi bir süreç yaşadıkları Türkler ile ilişkilerini irdelemek birinci bölümün alt yapısını oluşturdu. Bütün bu zaman dilimi içinde önemli yer tutan Katalan komutanlar, Ortaçağ'daki Katalan Kronikleri değinmeden geçemeyeceğimiz diğer konuları oluşturdu.

İkinci bölümde Ramón Muntaner Kroniği temel alınarak bu yapıttaki Katalanlar, Bizans ve Türkler ile ilgili önemli noktalar vurgulandı. En son olarak da adı geçen Kroniğin Türk Tarihi açısından önemi değerlendirildi.

Bu çalışmamızın temellerini oluştururken engin bilgisinden, ve deneyimlerinden yararlanma şansını elde ettiğim sevgili hocam Prof. Dr. Melek Delilbaşı'na, Ramón Muntaner'i ve onun kroniğini keşfetmemi sağlayan Arş. Gör.

Dr. Murat Keçiş'e, Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı'nın değerli öğretim elemanlarına, aileme ve tüm dostlara teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Ankara, Ekim 2009

GİRİŞ: 14. yüzyılda Anadolu'nun Siyasal ve Sosyal Yapısı ve Anadolu Beylikleri ve Bizans İmparatorluğu

Asya'da Moğol istilasından kaçmak zorunda kalan Türk boyları Anadolu'ya yalnızca Selçuklu topraklarına değil, bu topraklarda varlıklarını sürdüren Hıristiyan, Bizans, Ermeni, Prenslıklarına yerleşmişler ve yeni katıldıkları topluluklara uyumda zorluk çekmemişlerdi. Onların kültürlerinin bazı yönlerini kendi öz kültürleriyle harmanlamışlar ve sonuçta da XIV. yüzyıldan itibaren giderek Anadolu'da kuvvetlenen Türk uygarlığının temellerini atmış oldular. Jean Paul Roux Beyliklerin durumunu şöyle ifade eder: *Oldukça sağlam bir kuruluşa sahip olan bu boylar, sonunda resmen hem Selçuklu Sultanlığı'nın hem Moğol egemenliğini kabul eden ama aslında bağımsız olan birer devlet oluşturdular. Bu devletlerin gücü 1277'de İlhanlıların koruması altında daha da arttı ve sonunda 1303'de Selçukluların yerini aldı.*¹

Anadolu'da Selçuklu sonrası varlıklarını sürdüren ve sayıları yirmi kadar olan bu devletlerin kimi küçük, kimi ise büyük ve güçlü idi. İçlerinde en eskisi Karaman Beyliği idi. Adlarından söz etmemiz gereken diğer Beylikler ise, Manisa'da "Saruhanogulları", Balıkesir ve Çanakkale'de "Karasioğulları", Beyşehir'de "Eşrefogulları", Uluborlu ve Antalya'da "Hamitogulları", Muğla'da "Menteşeoğulları", Kastamonu'da "İsfendiyarogulları", Frigya bölgesinde, başkenti Kütahya olan "Germiyanoğulları", Tire ve Efes'te "Aydınogulları"dır. Bu

¹ Jean-Paul Roux, **Türklerin Tarihi Pasifik'ten Akdeniz'e 2000 Yıl**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2007, s.323

Beyliklerin ele geçirdikleri bölgeleri Türkleştirmeleri sayesinde Türk dilinin ve kültürünün yayılımında önemli katkıları olmuştur.

Bizans sınırında yerleşmiş ya da onlar için sürekli tehdit oluşturan Beyliklerden Katalanların Anadolu'ya gelişleri ile ilgisi olduğunu tespit ettiklerimizden bazılarının tarihçesine kısaca değinmek istiyoruz.

Bunlardan ilki olan Aydınoğulları Beyliği'nin kurucusu Aydın oğlu Mehmed Bey, Germiyanolu Beyliği'nin ordu komutanı idi. Diğer uç beyleri gibi o da Bizans İmparatorluğu içindeki taht ve taç kavgalarından faydalanarak Ege Denizi'ne inmiş ve babasının adına bir devlet kurmuştu. Mentеше Beyi'nin damadı Sasa Bey'in Bizans'ın elinde bulunan Tire, Efes, Selçuk, Birgi gibi bölgenin önemli şehirlerini ele geçirmesinde yardımcı olmuş, Katalanlara karşı da birlikte savaşmışlardı. Bu beyler onların bölgeyi terk etmesinden sonra anlaşmazlığa düşmüşler ve Mehmet Bey, Sasa Bey'i bertaraf ederek "aydın eli" diye de anılan Büyük Menderes ve Küçük Menderes havzalarının tamamen hakimi olmuştu. Daha sonra oğulları arasında bölüştürdüğü Aydınoğulları'nı siyasi bakımdan en üst konumda yani "Uluğ Bey" olarak Birgi'de yönetmeyi tercih etti. Denizcilik, ticaret ve ilimde ileri olan bu beyliği Osmanlılar XV. yüzyıl başlarında sonlandırdı.

Menteşeoğulları Beyliği Muğla, Milas, Çine, Tavas'tan, Fethiye'ye kadar uzanan yörede kurulmuş Mentеше Bey idaresinde bir Türkmen beyliği idi. 1296 yılında Bizans ordusu Karya'yı Türklerden almak için geldiğinde beyliğin başında oğlu Mesud Bey bulunuyordu. Bizans'ın istediği başarıyı elde edememesi sonucu Mentешеoğulları Karya'nın tamamı ile Likya'nın bir kısmını Hamidoğulları Beyliğine geçinceye kadar ellerinde tuttular. Orhan, İbrahim, İlyas Beylerden sonra yönetime geçen Ahmed Gazi 1391 de ölünce onun hakim olduğu Milas ve Peçin

Osmanlılara geçti. Ankara savaşından (1402) sonra Timur diğer Anadolu beyliklerinde olduğu gibi kendisinin hakimiyetini tanımaları şartıyla ülkelerini geri verdi. Sahip oldukları gemiler sayesinde civar adalar ve İskenderiye ile ticaret yapmışlardı.

Kütahya ve çevresinde kurulan Germiyanogulları Beyliği'nin (1300-1429) ilk yöneticisi ve kurucusu Yakub Bey'dir. Onun dönemi Germiyanogullarının en parlak dönemi oldu. Filadelfia'yı ("Alaşehir") zapt etmek üzere gelen Katalanlara karşı mücadele eden Yakub Bey ancak onlar çekildikten sonra burayı ele geçirebilmişti. Mehmed ve Süleyman Beylerden sonra II. Yakub Bey Uşak ve Suhud bölge valisi iken babasının ölümüyle yönetime geçti. Osmanlılara karşı Timur'un yanında Ankara Savaşı'na katıldı. 1428 yılında da Edirne'ye giderek ölümünden sonra beyliğini II. Murad'a bıraktığını bildirdi. Pamuklu dokuma konusunda çok ilerlemiş olan beylik, özellikle tekstil ticaretinde söz sahibiydiler. Edebiyat ve bilimde de üstün oldukları ve Osmanlıları etkiledikleri bilinen bir başka gerçektir.

Saruhanogulları Beyliği Manisa, Menemen, Turgutlu, Kemal Paşa çevresinde yerleşen Türkmen beyliğidir. Beyliğin kurucusu Saruhan Bey'in Harzem kumandanı iken Anadolu Selçuklularının hizmetine girmiş olan Saruhan isimdeki kumandanın torunu olduğu zannolunur.² Katalan kuvvetleriyle karşılaşan Saruhan Bey Danya kalesini kuşatır ama almayı başaramaz. 1313 yılında Ege'nin önemli şehirlerinden Manisa'yı alarak denize doğru sınırlarını genişletir. Saruhanogulları Beyliği'nin doğusunda Germiyan, kuzeyinde Karasi (Karesi) ve güneyinde de Aydınogulları Beylikleri vardı. Böylece Saruhanogulları'nın üç tarafı yeni kurulmuş olan Türk

² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2003, s.84

beylikleri ile çevrilmiş olmasından dolayı Ege denizine doğru genişlemeye ve seferler yapmaya elverişli idi. Bu sebeple Saruhan Bey kurmuş olduğu donanma ile deniz seferleri yapmaya başladı. Foça, Sakız ve Naksos'daki Cenevizliler ile Midilli'yi vergiye bağladı. 1344 yılında İzmir'in Lâtinler'in eline geçmesi Saruhanlıların Ege'deki egemenliği için tehdit oluşturdu. Saruhanlılar'da Osmanlı Beyliği tarafından tarih sayfalarından silindi.

XIII. yüzyıl sonları ve XIV. yüzyıl başlarında Mizya ("Balıkesir") ve Çanakkale'de bir beylik kurmuş olan Karasioğulları'na adını Karasi Bey verir. *Anadolu Selçuklu Devleti'nin inhilali esnasında bu aileden olup uç beyliğinde bulunmuş olan Kalem Bey ile oğlu Karasi Bey, Bizans hududundaki diğer uç beyleri gibi İmparatorluğun zararına olarak Batı Anadolu'yu istilaya başlamışlar ve Germiyan Kuvvetleri ile beraber Balıkesir mıntikasına girmişlerdi.*³ Katalanların Artak ("Erdek") sahiline çıkararak O tarafta bulunan Türk birlikleriyle yaptıkları çarpışmalarda karşılarındaki gücün Karasioğulları olduğu tahmin edilir. Beylerinden bazıları Yahşi Han, Süleyman Bey olan bu beylik, Yahşi Han zamanında iki defa donanma ile Gelibolu'ya asker çıkarmış ama başarılı olamayarak Kantakuzen ile anlaşmak zorunda kalmıştı. Karasi beyliğinin Osmanlılara geçmesinden sonra bu bölge Çanakkale hariç, Anadolu eyaletlerine bağlı bir sancak olarak beş yüz yıl devam etmiştir.

Anadolu'nun yüzyıllar boyunca en önemli güçlerinden birini teşkil eden Bizans İmparatorluğu XIII. yüzyılda Haçlı Seferleri, Latin egemenliği ve taht kavgaları nedeniyle geçmişteki görkemli devrini kapatıp küçülmek zorunda kalmıştı. IV. Haçlı Seferleri sonrasında İstanbul'da Latin devleti (1204-1261) kurulmuş,

³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **A.g.y.**, s.96

Bizans İmparatorluğu Asya'da Nikaia devletinden, Avrupa'da ise Trakya ve Makedonya'nın bir kısmından ibaret kalmıştı.

Bizans İmparatorluğu'nun son dönemi (1261-1453) iki aşamada incelenebilir. VIII. Mikhael saltanatı ve sonrakiler. 1258'de II. Teodoros Laskaris'in ölmesinden sonra henüz yedi yaşında olan oğlu IV. Ioannes'in reşit olmamasından dolayı 1259 yılında, yönetime önce naip sonra da imparator olarak, İmparatorluk soyundan gelen Mikhael Paleologos geçti Böylece Bizans için olumlu gelişmeler başladı. VIII. Mikhael önce Akhaia prensi Guillaume Villehardouin'i yendi. İstanbul'u geri almayı aklına koyan Mikhael'in ilk girişimi başarılı olmamıştı, daha sonra Cenevizliler ile yaptığı anlaşma doğrultusunda onların yardımıyla 1261 yılında askerlerini şehre soktu ve çok fazla dirençle karşılaşmadan şehri ele geçirdi. Ancak İstanbul'un durumu çok kötüydü, şehir Latinler tarafından kaderine terk edilmiş, harap haldeydi. İmparatorluğun taşrada bulunan illerinin durumu ise başkentten de kötüydü.

VIII. Mikhael saltanatı çok parlak, başarılı ve bir o kadar da zorluk dolu oldu. Bir yandan ekonomik sorunlarla, diğer yandan da Batı'da Venedik, Papalık ve Charles d'Anjuo, yakın tehdit olarak da Sırp ve Türklerle mücadele etti.

Mikhael'in yerine geçen oğlu II. Andronikos'da babasının askeri yeteneği yoktu.⁴ Anadolu'daki Türklerle baş edemeyince büyük bedeller karşılığı çağırdığı Katalan askerler ile anlaşamaması büyük bir felaketin hazırlayıcısı oldu. Bizans üstünlüğü yavaş yavaş Anadolu'daki etkisini kaybetti. Efes, Katalanların Ege topraklarından çekilmesinden sonra düştü. Osmanlılar Bursa'yı ele geçirdiler,

⁴ Bkz. Jean-Claude Cheyne, **Bizans Tarihi**, Çev: İsmail Yerguz, Dost Kitapevi Yayınları, Ankara 2008, ss. 101-110

1337'de İzmit'i aldılar. Osmanlı Beyliği'nin giderek güçlenmesi, İstanbul'un alınmasına kadar uzanan gelişmelerin hazırlayıcısı oldu.

I. BÖLÜM: Katalan-Aragon Krallığı'nın Tarihçesi (13-15 yy) ve Kronolojisi

X. yüzyılda İber Yarımadası Müslüman uygarlığının etkisi altındaydı. Yarımadada hüküm süren Hıristiyan Krallıklar arasında ise Kastilya ve Katalonya etkin konumdaydılar. IX. yüzyıldan Frank Kralı Şarlman'ın Pirenelere kadar ulaşan baskısı karşısında dağınık durumdaki Katalan kontluklarını imparatorluğuna katmasıyla ortaya çıkan ve *Marca Hispanica*⁵ diye adlandırılan oluşumun asıl amaçları Pirenelerin kuzeyindeki toprakları Müslüman istilasından korumaktı. *Katalonya bölgesi birinci sınıf stratejik konumundan ötürü, Avrupa'da yeni filizlenen feodal düzenin ayrıcalıklı uygulama alanı oldu. Topraklarının yerleşime ve tarıma açılması, güçlü bir feodal yapının kurulması, güney Fransa'daki manastırların yaydığı kültür ve bu ülkenin Roma'ya olan siyasal bağımlılığı, Katalonya'da İspanya'nın öteki kesimlerindeki farklı bir toplum yarattı. İki yüzyıl süreyle kontlukların nabzı Fransa'nunkiyle bir attı, bu arada her gün şiddetli Müslüman akınlarıyla baş etmek gibi ivedi bir sorunu vardı.*⁶

Dış baskıların etkisiyle Aragon-Katalan Krallığın zorunlu birleşmesinden sonra başa geçen ilk Kral, Aragon Prensi IV. Ramón Berenguer ile Petronilla'nın oğlu olan II. Alfonso (1162-1196) bir başka deyişle Ramón idi. Ülkesinin sınırlarını genişletmek amacıyla Pirene Dağları sınırındaki şehirler Provenza ve Rosellón'a kadar ilerledi ve sonra da Teruel'i fethetti. Kastilya Krallığı ile iyi ilişkiler kurmak ve

⁵ Arap istilasından kaçan mültecilerin sığınma noktaları olan Cerdaña, Urgel ve Pallas bölgelerine Şarlman ve oğlunun sahip olduğu Haçlı Seferlerine benzer fetih ruhuyla her türlü askeri destek verildi. Bu sefer yardımlar sonucunda Gerona, Lérida ve Barcelona ele geçiriliyor. Böylece "İspanya Markiliği" denilen bölgesel bir yapılanma ortaya çıkıyor. IX. yüzyıl ortalarından X. yüzyıl süresince devam eden Frank yardımları zamanla zayıflıyor ve bu durum Krallıkların birleşmesi gibi yeni oluşumları beraberinde getiriyor. Bkz. Juan Regla, **Historia de España Ilustrada Sopena**, Editorial Ramon Sopena, Barcelona 1978, s.155

⁶ Gül Işık, **İspanya: Bir Başka Avrupa**, Metis Yayıncılık, İstanbul 1991, s.70

ortak bir yol belirlemek için VIII. Alfonso ile Cazorla (1179) antlaşmasını imzaladı. Bu antlaşma sonucunda Katalanlar Alicante, Kastilyalılar ise Murcia'yı fethettiler.

II. Pedro (1196-1231) döneminde ülkede sürekli dini çatışmalar yaşandı. Papanın kendisinin ve krallığının vasallığını kabul etmesi ve Güney Fransa'daki çatışmalarda yanlarında olmasını sağlamak amacıyla II. Pedro Roma'ya gitti. Gezinin beraberinde gelen dini onanma ve II. Pedro'nun dine olan aşırı bağlılığından dolayı kendisine "Katolik" lakabı takıldı. Pirene Dağlarındaki sınırlarını korumak için Haçlılarla karşı savaşırken Gerona yakınlarındaki Muret savaşında yaşamını kaybetti. Bu durum Katalanların Pirene sınırlarına taşan egemenliklerinin sonu oldu. Yerine II. Pedro'nun Montpellierli Maria olan evliliğinden doğan oğlu I. Jaime tahta geçti.⁷

Montpellier doğumlu **I. Jaime** (1213-1276) babası öldüğünde altı yaşındaydı. Reşit olduktan sonra ancak 1227 yılında tahta çıkabildi. Genç yaşta yönetimi devralan I. Jaime'nin ilk büyük başarısı Mallorca'nın alınışı oldu. Valensiya Krallığının uzun süren bir savaştan sonra ele geçirilmesi onun gücünü daha da arttıran etkenlerden biri oldu. Tahtta bulunduğu süre boyunca Krallığı kontrol altına almak isteyen asiller, ülkedeki ekonomik ve politik sorunlar ile mücadele etmek zorunda kaldı. Kararlı, azimli ve yetenekli bir komutan olan I. Jaime ülkesine kattığı toprakların ve cesaretinden dolayı "Fatih" lakabıyla anıldı. Sanat, bilim ve edebiyata düşkün olması, Katalan diline olan hayranlığı, kimi yapıtların bu dile çevrilmesi için destek vermesine neden olmuştu. Dış politikadaki cömert bir tavrı sayesinde uzlaşma daha kolay sağlanıyordu. Fransa Kralı IX. Luis ile yaptığı Corbeil Antlaşmasında (1258) Pirene sınırındaki topraklarından feragat etmesi iki ülke arasındaki huzuru

⁷ Isabel Rivero, **Síntesis de Historia de España**, Ediciones Globo, Madrid 1999, s. 75

sağlayan ve bağları sağlamlaştıran önemli bir diplomatik gelişme oldu. Vasiyetinde Aragon, Katalunya ve Valensiya'ya oğullarından III. Pedro'ya, Mallorca, Rosellón, Sardunya Krallıkları ve Montpellier Senyörlüğünü II. Jaime'ye ve Toledo başpiskoposluğunu Sancho'ya verdi. Kızlarından Donya Violeta Kastilya, Donya Isabel ise Fransa kraliçeleri oldular.⁸

Hem askeri hem politik anlamda gerçekleştirdiği önemli işlerden dolayı “Büyük” lakabı ile de tanınan **III. Pedro'nun** (1276-1285) kısa ama etkin geçen yönetimi iç karışıklıklar, Valensiyalı Mudejarların isyanı ve kardeşi Mallorca Kralı II. Jaime ile güç dengesine yönelik mücadeleleri ile geçti. Babasının savaşçı yönünün aksine III. Pedro'nun diplomatik yönü kuvvetliydi. Karısı Constancia'nın Sicilya Kral soyundan gelmesi nedeniyle evlilik yoluyla Sicilya üzerinde hak sahibi olması Aragon Krallığı'nın Akdeniz'deki genişleme sürecine girilmesinde önemli etkenlerden birini teşkil etti. 1281 yılında Tunus Emirinin III. Pedro'dan yardım istemesi ve bunun karşılığında hem şehrini teslim etmeyi hem de Hıristiyan olmayı taahhüt etmesi başarılı yayılmacı politikasının Afrika yönü sayılabilir.

III. Pedro dönemindeki bir diğer önemli olay ise Sicilya'da tarih sayfalarına “*Visperas sicilianas*”⁹ (Sicilya'da Akşam Duası Katliamı) adıyla geçen yerli halkın Fransızlara karşı çıkardıkları ayaklanmada Katalanların taraf olmasıdır. Sicilya'da mücadele eden gruplardan birinin Sicilya Tahtı karşılığında III. Pedro'dan talep ettiği yardım isteğini kabul etmesiyle dahil oldukları bu savaşta önemli rol oynarlar. Kralın adaya yolladığı en güvendiği adamlarından olan Roger de Lauria yönetimindeki

⁸ Isabel Rivero, **A.g.y.**, ss.75-76

⁹ Sicilya tarihin çeşitli dönemlerinde Akdeniz'e kim egemen ise onun kontrolü altına girmişti. 1266 yılında Charles d'Anjou Sicilya Kralı olduğunda da aynı durum aynı şekilde devam etmişti. Fakat bu tür emrivakilerden bıkan Sicilyalılar 30 Mart 1282'de Paskalya'dan sonraki Pazartesi günü bir kilisede akşam duasının ardından toplandılar. Bu kalabalığı Fransız askerlerinin sert tavırlarıyla dağıtılması yerli halk tarafından protesto edilmesiyle başlayan ayaklanma binlerce Fransız'ın öldürülmesiyle sonuçlanmıştı.

Aragon Birliği Fransız kralı Charles d'Anjou'nun oğlu II. Charles d'Anjou'yu yakalayıp hapseder. Sicilya'nın ele geçirilmesi için çok fazla güç ve para harcanır ama bunun karşılığı da alınır. Böylece Aragonlar Akdeniz'de Fransızlara karşı önemli bir rakip haline gelmiştir. Ancak Aragon soyluları Sicilya'nın alınmasının Papa'ya ve Fransa'ya karşı duracak bir ticari gelir getirmediğini aksine bir yük oluşturduğunu düşünüyordular bu ise iç huzursuzluklara sebep oluyordu. III. Pedro'nun ölümünden sonra Alfonso'ya Aragon, Katalonya, Valensiya ve Mallorca üzerindeki haklar, II. Jaime'ye ise Sicilya Krallığı kalır.¹⁰

III. Alfonso'nun (1285-1291) yeteneklerinin ve kapasitesinin sınırlı olmasından dolayı krallığı boyunca Sicilya sorunu ve Aragon soyluları ile yaşanan olumsuzluklar devam eder. Krallık topraklarına Mallorca, Ibiza ve Menorca'yı ekler. Fransa ile yaptığı Canfranc Antlaşmasında (1288) Sicilya savaşında hapsedilen II. Charles d'Anjou serbest bırakılır, Tarascon (1291) Antlaşması ile de Sicilya'nın yeniden Anjou'lara verilmesi kararının alınması Papalıkla aralarındaki buzları eritir. Ancak Papalığın Sicilya'daki Krallık hakkının Fransızlara verilmesi istemesi III. Alfonso'nun zamansız ölümü nedeniyle yerine getirilemez. Vefatından sonra çocuğu olmadığı için kardeşlerinden II. Jaime Aragon'da, Federico (Fadrique) ise Sicilya'da yönetimi devralırlar.¹¹

II. Jaime (1291-1327) 1285 yılından beri başında olduğu Sicilya Krallığı'ndaki kendi haklarından feragat etmeden, kardeşlerinden Federico'ya (Fadrique)¹² devrederek, Aragon tahtına geçer. Fransızlar bu yeni hükümdarı kabul etmezler, Jaime'de bu yüzden geri adım atmak zorunda kalır. Papalığın isteğinin olmasıyla Katalanların Akdeniz'de rahat ticaret yapabilmeleri için Papa VIII.

¹⁰ A.g.y., ss. 76-77

¹¹ A.g.y., s.77

¹² Kimi kaynaklarda kullanılan Fedrico'nun Katalanca karşılığı.

Boniface ve Carlos de Solermo ile Agnani (1295) anlaşması yapılır ve Sardunya Krallığı sözü verilir. Ne Federico ne de Sicilyalılar bu şartı kabul etmez ve Papalık ve Fransa'ya karşı direnirler. Roger de Lauria komutanlığındaki Katalan donanması Orlando (1299) burnunda Fransa donanmasını bozguna uğratar. 1302 yılında imzalanan Caltabellota Antlaşması gereğince Federico Sicilya Kralı olarak tanımak zorunda kalır. Federico, Charles d'Anjou'nun kızı Leonor ile evlenir, ancak ölümünden sonra da Sicilya'nın Fransa'ya geçeceği şeklinde yapılan antlaşma hiçbir zaman yerine getirilmez. Aragon ve Katalan kökenli paralı askerlerden meydana gelen Almogavarlar'ın Sicilya'daki savaşta gösterdikleri yararlılıklar sayesinde ünlerine ün katılır ve Bizans İmparatoru II. Andronikos'un çağrısı doğrultusunda Federico bu paralı askerlere yararlılıklarından dolayı ücretlerini verdikten sonra onlara gemi tahsis ederek doğu Akdeniz'e, Konstatinopolis'e doğru yola koyulmalarına izin verir.¹³

Sakin bir yaradılışı olan **IV. Alfonso** (1327-1336) ülkesinin güvenliği için Pisa ve Cenova'ya karşı savaşır. Kastilya Kralı XI. Alfonso'nun kız kardeşi Leonor ile yaptığı evliliğinden olan çocuklarına karısının baskısıyla toprak bağışlaması ülkesinde karışıklığa yol açar. Karısının yönlendirmesi etkisinde kalan Kral pek çok kararlarını onun istekleri doğrultusunda verir. IV. Alfonso ölünce yerine geçecek olan IV. Pedro'nun sert yapısından çekinen Leonor, Kastilya'ya kaçıktan başka çare bulamaz.

IV. Pedro (1336-1387) adaşı ve çağdaşı olan Kastilya Kralı I. Pedro kadar zalimdi. Adaletsiz icraatlarını güzel saklamayı ve bunları yasal kılmayı bilirdi. Uzun süren hükümdarlığı boyunca soylu sınıfı kendi kalıplarına sokmaya çalıştı. "Zalim"

¹³ A.g.y., ss. 96-97

lakabıyla da anılan Kral adına yakışır şekilde kendisi için tehdit oluşturan başta kardeşi Jaime olmak üzere pek çok kişiyi öldürmekten kaçınmamıştır. Yönetimi sırasında Valensiya'daki asileri öldürür, Mallorca ve Rosellon'u topraklarına katar. Ancak Korsika ve Sardunya ile ilgili girişimleri hiçbir zaman başarılı olmaz. Sicilya Kralı Federico ölünce torunu olan Maria'nın evlenmesini engelleyerek varissiz kalan Sicilya Tahtına kendisi oturur. Atenas ve Noepatria Düklikleri de Kral olarak IV. Pedro'yu tanımak durumunda kalırlar. 51 yıllık iktidarı ile önemli bir döneme damgasını vurur.¹⁴

I. Juan (1387-1395) babası IV. Pedro ile zıt yaradılışa sahiptir. Babasının siyasi gerekçelerle Sicilya Krallığının varisi Maria ile evlendirmek istemesine karşı gelerek Fransa Kralı'nın yeğeni Violante de Bar ile evlenerek siyasi tavrını Fransa'dan yana koyar. Devlet işleriyle ilgilenmez karısı Donya Violante onun yerine ülkeyi yönetir. Avcılık, müzik ve şiirle ilgilenir. Çocuğu olmadığı için attan düşüp ölünce yerine kardeşi I. Martin geçer.¹⁵

I. Martin (1395-1410)'in de yönetimi uzun ömürlü olmaz. Bu dönemin tarihi Papalığın siyasi tarihi ile ayırmak mümkün değildir. Aragon'lu Papa XIII. Benedicto'nun iç ve dış odaklara karşı yaptığı Papalık mücadelesinde I. Martin'in ona desteği olduğu gibi, Papa'da zor durumda kaldığı zamanlarda Kral'a yardım eder. I. Martin ölünce varisi olmamasından dolayı bir süre taht için arayışla geçer. Aragon ve Valensiya, Katalan politikasına karşı birliktelik oluştururlar ve veraset sorununu çözümlmek üzere bir meclisi kurarlar. 14 Haziran 1412 yılında imzalanan

¹⁴ A.g.y., s.99

¹⁵ Juan Regla, A.g.y, ss. 232-233

Caspe Sözleşmesiyle¹⁶ de Aragon Krallığı'nın devamını sağlamak üzere Trastamara Hanedanlığı Kralları dönemi başlar.¹⁷

I. Fernando de Antequera (1412-1416) 1412 yılında Caspe Komisyonu tarafından kral ilan edilen Fernando, tahtın diğer talibi Jaime de Urgel'in çıkardığı isyanı bastırıp onu hapsederek ilk icraatını gerçekleştirir. Kısa süren krallığında Sicilya ve Sardunya ile barışı sağlar. İskenderiye'de Barselona konsolosluğu açarak Kuzey Afrika ile ticareti arttıracak bir yönetim başlatır.¹⁸

V. Alfonso (1416-1458) I. Fernando'nun ölümünden sonra yerine Kastilyalı Leonor ile evliliğinden doğan Alfonso geçer. İç ve dış politikaya büyük önem verir. Akdeniz'deki Aragon hakimiyetini kuvvetlendirmek amacıyla Napoli Kraliçesinin isteği üzerine III. Louis de Anjou'nun kuşatmasına karşı yardım etmek ve vaad edilen şehri almak üzere gider ama Kraliçenin sözünü tutmaması nedeniyle uzun bir süreçten sonra 1443'de şehri ele geçirir. Sicilya'daki bağımsızlık hareketlerini ve Sardunya'daki Cenevizli ayaklanmalarını bastırır. Onun bu Akdeniz egemenliği düşü İspanya'daki topraklarına yeterli önemi vermemesine vaktinin çoğunu Napoli'deki sarayında geçirmesine ve İspanya'daki yönetimi eşi Maria ve kardeşi Juan'a bırakmasına neden olmuştur.¹⁹

II. Juan (1458-1479) V. Alfonso'dan sonra zaten yönetimde söz sahibi olan kardeşi II. Juan, Katalonya, Sicilya ve Sardunya'nın yönetimine geçer. Ölümünden önce kral Napoli'yi oğlu Fernando'ya bırakmıştır. II. Juan 1419'da Blanca de

¹⁶ I. Martin'in yerine geçecek dört aday seçilir: Martin'in kız kardeşi Isabel ile evli Urgel Kontu Jaime de Urgel, II. Jaime'nin torunu Gandia Dükü I. Alfonso I. Juan'ın eşi Violante de Bar tarafından torunu olan Calabria Dükü Luis de Anjou, I. Martin'in kız kardeşi Leonor'un oğlu ve IV. Pedro'nun torunu olan Fernando de Trastamara el de Antequera. Seçim yapılmasına karar verilir. Katalonya, Aragon ve Valensiya meclislerinden dokuz kişilik bir komisyon oluşturulur. Hepsi oybirliği ile Fernando de Trastamara'yı Kral olarak seçerler. Bu İspanya'da birliği ve beraberliği sağlayan önemli bir adım olarak tarihe geçer.

¹⁷ A.g.y., ss. 233-234

¹⁸ Juan Regla, A.g.y., s.236

¹⁹ A.g.y., s.237

Navarra ile evlenerek Navarra Krallığı'nın da başına geçer. Krallığı süresince babası ve ağabeyi V. Alfonso'nun önem verdikleri Akdeniz politikalarını bir kenara bırakır ve Kastilya ile ilgilenir. Daha önce kendisi gibi Kastilya'da doğup büyüyen kardeşleriyle ortak çıkarları doğrultusunda Kastilya ile savaşmış ancak amacına ulaşamamıştır. Krallığı sırasında II. Juan'ın ilk karısı Bianca'dan olan oğlu Carlos'un Navarra Krallığı'nda hak iddia etmesinden doğan anlaşmazlık yaşanır, çıkan savaş sonucunda Carlos yakalanır ve hapsedilir. Bir süre sonra Aragon Krallığında, Kralı ve Carlos'u destekleyenler şeklinde ikilik çıkar. Çıkan ayaklanma Fransa Kralının da yardımıyla kanlı şekilde bastırılır. Rosellon ve Sardunya sağladığı askeri destek nedeniyle Fransa Krallığına verilir. Yerine oğlu Fernando geçer.²⁰

II. Fernando (1479-1516) II. Juan'ın ikinci karısı Juana Enriquez'den doğan oğludur. 1468'de küçük yaşta Sicilya Kralı ilan edilir. 1462-1472 yılları arasındaki Katalan iç savaşında aktif rol alır. Kuzeni veliaht Kastilyalı Alfonso ölüp Isabel yerine varis tayin edilince, II. Juan, II. Fernando ile Isabel'in evlenmeleri için görüşmeler yapar ve beklenen tören 1469 yılında Valladolid'de düzenlenir. Böylece İspanya topraklarında var olan iki büyük krallık birleşmiş ve daha sonraki yıllarda gerçekleştirilecek büyük değişimlerin temellerinin atılacağı "Katolik Krallar" dönemi başlar.

²⁰ A.g.y., s.238

Kronoloji:

- 1137 Aragon ve Katalan Krallıkları'nın Birleşmesi
- 1150 IV. Ramón Berenguer'in Donya Petronila ile Evliliği
- 1162 II. Alfonso Yönetiminin Başlaması
- 1212 Navas de Tolosa'da Hıristiyanların zaferi
- 1213 Muret Savaşı ve II. Pedro'nun Ölümü
- 1229 Mallorca'nın Fatih I. Jaime Tarafından Ele Geçirilişi
- 1231 Tudela Antlaşması
- 1232 Menorca Araplarının I. Jaime'yi Tanımaları
- 1235 Ibiza'nın Fethi
- 1238 I. Jaime'nin Valenciya'yı Alışı
- 1244 I. Jaime ile III. Fernando'nun Almizra Antlaşması
- 1258 Corbeill Antlaşması
- 1281 Kral Constantin III. Pedro'nun Yardımını İstemesi
- 1282 Sicilya'nın Fethi
- 1283 Genel Birliğin Kurulması
- 1284 Coll de Panissars Savaşı
- 1288 Birliğin Ayrıcalığının Verilmesi
- 1288 Canfranc Barışı
- 1291 Tarascon Antlaşması
- 1295 Anagni Antlaşması
- 1302 Calrabbellota Antlaşması
- 1302 Almogavarların Doğu Seferi

- 1302 Atina ve Neopatria'nın Ele Geçirilişi
- 1309 IV. Fernando ile II. Jaime'nin Alcala Antlaşması
- 1312 Aran Vadisi'nin Aragon Hanedanına Geçmesi
- 1323 Sardunya Adası'nın Fethi
- 1343 IV. Pedro'nun Mallorca'yı İşgali
- 1343 IV. Pedro'nun Rosellón'u İşgali
- 1347 IV. Pedro'nun Birliğin Ayrıcılığını Onaylaması
- 1348 Epila Savaşı
- 1435 Ponza Savaşı
- 1443 Napoli Krallığı'nın Aragon Krallığı'na katılması
- 1461 Villafranca Antlaşması
- 1469 Aragon Kralı Fernando'nun Kastilya Kraliçesi İsaabel ile Evliliği

Aragon Kralları

- 1035-1063 I. Ramiro
- 1063-1094 I. Sancho Ramirez
- 1094-1104 I. Pedro
- 1104-1134 Savaşçı I. Alfonso
- 1134-1137 Rahip II. Ramiro
- 1137-1173 Petronilla (IV. Ramón Berenguer ile evli)

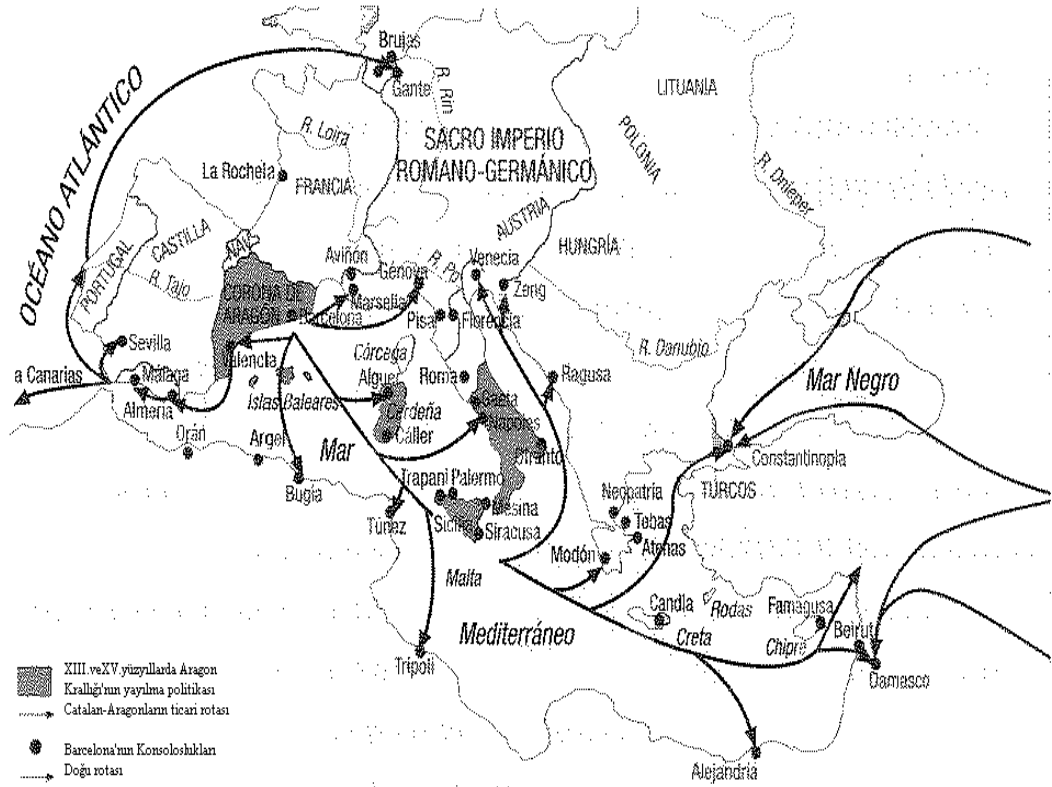
Katalan-Aragon Hanedanlığı Kralları

- 1137-1162 IV. Ramón Berenguer
- 1162-1196 II. Alfonso

1196-1219	Katolik II. Pedro
1213-1276	Fatih I. Jaime
1276-1285	Büyük III. Pedro
1285-1291	Liberal III. Alfonso
1291-1327	II. Jaime
1327-1336	IV. Alfonso
1336-1387	IV. Pedro
1387-1395	I. Juan
1395-1410	I. Martin

Trastamara Hanedanlığı Kralları

1412-1416	I. Fernando
1416-1458	V. Alfonso
1458-1479	II. Juan
1479-1516	II. Fernando

Aragon Krallığı'nın Akdeniz Egemenliği

A. Katalan Birliği “Almogavarlar” kimdir?

Müslümanların İber Yarımadasında VIII. yüzyılda başlayıp XV. yüzyıla kadar devam eden ve yaklaşık yedi yüz yıl süren egemenliği, Kurtuba Emirliğinin yıkılmasından sonra yerine “Reinos de Taifas” (Taifa Krallıkları) ya da Arapların deyişiyile “Mülükü’t- Tavâif” (1031-1090) adı verilen bağımsız krallıklara bölünmesiyle giderek zayıflamaya başlar. En önemlileri Toledo, Badajoz, Zaragoza, Sevilla ve Granada’da bulunan bu devletçikler, bir yandan kendi içlerinde var olma savaşı verirlerken, diğer yandan da Yarımada’da giderek güçlenmekte olan Hristiyan krallıkların saldırılarına karşı direnmekteydiler. Bu dönemde pek çok Hristiyan şövalye yapılan savaşlarda yararlıklar göstermiş ve ünleri ülke içi ve dışına kadar yayılmıştır. Bunların içinde belki de en ünlüsü Burgos’lu şövalye Cid Campeador²¹ dur.

İber yarımadasında Kastilya-Leon, Aragon ve Navara gibi Krallıkların güç birliği yaparak artık parçalanmış duruma gelen Endülüs’ün sınırını dayanmaları XII. yüzyılda yaklaşık iki yüz yıldır kış uykusuna yatmış olan “Haçlı Ruhü”nun yeniden ortaya çıkmasına neden olur. Böylece din yayılcılığının uzantısı “Reconquista” (Yeniden Fetih) ideali yeniden doğar.

Katalan savaşçı topluluğu Almogovarlar bir anlamda “Yeniden Fetih” döneminin bir uzantısıdır. Aragon, Katalonya’nın sınır bölgesinin Müslüman egemenliğinden yeniden ele geçirilişi sırasında, başında ne senyörünün ne de

²¹ Gerçek adı Rodrigo Diaz de Vivar olan Cid, Burgos’da doğar. Kastilya Kralı II. Sancho’nun ordusunda yüzbaşı olarak görev alır. Savaşlarda gösterdiği kahramanlıklar, adil davranışları ve nedeniyle Müslüman Arapların bile takdirini toplayan Cid’e Araplar “Seyyid” adını bile takmışlardır. Müslüman Emirliği’nin büyük bölümünü oluşturan Valenciya’nın fethinde de önemli rol oynayan Cid Campeador 1099’da Valenciya’da ölür. Bkz. Nil Ünsal, **Ortaçağ İspanyol Edebiyatı Tarihi**, Ürün Yayınları, Ankara 2004, ss.38-52

yöneticisinin bulunmadığı sahipsiz toprakların ortaya çıkmıştı. Müslüman ile Hıristiyan toprakları sınırında kalan bölgenin güvenli olmaması, burada hırsızlık ve yağma yapan, adam kaçıran, başıboş ve tehlikeli topluluklar giderek güçlenmesine yol açmıştır. Bu tür gruplardan birisi ve en önemlisi kökeni çiftçilere, hayvancılara hatta mahkumlara dayanan Aragon, Katalan ve hatta kaçak Müslümanların bir araya gelmesiyle oluşan “Almogavarlar” idi. İsimlerinin kökeni Arapça “Al-mugawir” yani “akıncı”dan gelmektedir.

Başlangıçta düzensiz bir topluluk olarak nitelenmelerine karşın ilerleyen zamanda yetenekli komutanlar sayesinde düzenli bir ordu durumuna gelmişlerdi. Tarihçi Zurita onları şöyle tanımlar: *Tüm yaşamlarını savaşa adanmışlardı. Çoğunlukla yaya birlikler oldukları bilinirdi. Desclot'a göre silahsız yapamazlardı. Sabit bir adresleri yoktu, ne şehirde ne köyde yaşarlardı, dağlar ve ormanlar onların meskenleri idi. Müslümanlarla sürekli savaş halindeydiler, Arap topraklarına aniden girer oraları yağmalar ve esirlerle geri dönerlerdi. Tüm yaşamları buydu. Başkalarının dayanamayacağı çetin koşullarda yaşarlardı, günlerce yemek yemeden durabilirdiler.*²²

Iber Yarımadasında kalan Almogovarların zamanla sayıları azalır. Çünkü “Katolik Krallar”ın Granada’yı ele geçirmesinden sonra ülkede kalan Almogovarların yapacakları iş, uğruna savaşacakları toprak kalmamıştı. Artık ne görkemli Müslüman Devleti ne de Müslüman toprakları vardı. Bu savaşçı topluluk Büyük Katalan Birliği’ne (Gran Compañia Catalana) katılırlar ve Akdeniz’de ki yeni maceralara yelken açarlar. Büyük bir grup Sicilya’ya geçerek Ortaçağ’ın en kuvvetli ordularından birine sahip olan Fransızlara karşı çarpışırlar ve onları yenilgiye

²² Juan Regla, **A.g.y**, s.225

uğrattıktan sonra da sınırları zorlamaya devam ederek Akdeniz'in daha da doğusuna Bizans İmparatorluğu'na yönlerini çevirirler. Bu uzun süreç önce Batı Anadolu ve Trakya'nın ele geçirilişi sonra da 1379 da Navarra Birliği denilen Katalanlar gibi ücretli bir ordu tarafından yıkılacak Atina ve Thebai'deki Katalan Dükaliği'nin²³ kurulmasına kadar devam eder.

²³ Donald M. Nicol **Bizans'ın Son Yüzyılları (1261-1453)**, Çev. Bilge Umar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2003, ss. 324-325

B. Ordu Yapısı ve Yaşam Biçimleri

Almogovarlar'ın kendilerine özgü bir savaşma biçimi vardır. Düşman topraklarına atla ani saldırı düzenleyip istediklerini elde ettikten sonra hızla kaçmalarından dolayı kökeni Arapça “algara” dan gelen ve “Vur-kaç” denilen bir savaşma yöntemi benimsemişlerdir.

Hızlı ve aktif bir savaşma biçimleri olduğu için hafif silah ve giysileri tercih ederlerdi. Hep aynı biçimde savaşa başlarlardı. Önce mızraklarını kıvılcım çıkarana kadar kalkanlarına vururlar ve yüksek sesle “Despierta, hierro” (Uyan, Kalkan) diye bağırarak düşmanlarda korku ve tedirginlik uyandırırılar ve sonra da olanca şiddetle karşı tarafa saldırırlardı.

Başlarını metal bir başlıkla korurlar, kısa kılıçlar, o zamanlar kullanılanların aksine hafif metalden yapılmış fırlatılması kolay mızraklar, saldırılara karşı koruyucu, üzerleri siyah deri ya da yılan derisiyle kaplanmış kimi zaman süslemelerle bezenmiş kalkanları tercih ederlerdi. Üzerlerine uzun kaftan tarzı gömlekler, altına deriden pantolon, ayaklarına da deri çarık giyerlerdi. Uzun çatışmalarda kullanmak için sırtlarında azık torbaları, kuşaklarında da mutlaka bir bıçak bulunurdu.

Genelde piyadeydiler. Atlılarla çarpıştıklarında kimi zaman bu sorun teşkil edebiliyordu. Ama onlar özel yetenekleri sayesinde bu olumsuz durumun üstesinden gelmeyi biliyorlardı. Bire bir mücadelede cesaretleri ve güçleri sayesinde her zaman üstün geliyorlardı. Karşılarına atlı bir savaşçı geçince önceliği attıkları mızraklarıyla düşmanın atını yaralamaya veya öldürmeye veriyorlar, at yere düştükten sonra da ellerindeki bıçaklarla binicisine saldırıyorlar ve onun kaçınılmaz sonunu

hazırlıyorlardı. Sürekli seferde oldukları, savaştıkları, dur durak bilmedikleri için giysilerinin genel görünümü *özensiz ve perişandı, bu durumda onlara biraz vahşi ve garip görünüm veriyordu. Saçlarına ve sakallarına özen göstermezler, yıkanmazlardı.*²⁴

Şehir ya da kalelerde yaşamadıkları, genelde dağları tercih ettikleri için geleneksel anlamda düzenli bir ordu oluşturmaları zor olmuştu. İçlerindeki askerlerden hiçbirisi ne lider, ne komutan olmaya talip olmazdı. Çünkü bir tek kişinin yönetimi altına girmek gibi bir adetleri yoktu, onlar için beraber hareket etmek önemliydi. Demokratik bir anlayışla gerektiği zaman kendi içlerinden ortak aldıkları kararlar, kısa dönemler yönetmek üzere bir lider seçerlerdi. Rütbe sıralaması çok yalındı: ilk kademe Almogovar ya da asker, sonra sırasıyla çavuş ve albay geliyordu. Sadece düzenli bir orduya katıldıklarında cesaretini daha önceki savaşlarda kanıtlanmış askerler arasından kendi komutanlarını belirlerlerdi. 50 ile 200 arasında değişen küçük birliklerin bir araya gelmesinden ordularını oluştururlardı. Sicilya'yı savunmaya giden Almogovarların sayısı 4.000 kadardı. Anadolu'da ise Türk Beylikleri 10.000 ile 20.000 arasında değişen güçle savaşırken Almogovarlar ordusu 8.000 askeri aşmamıştı.

Ramón Muntaner doğu macerasına giden Almogovarların dış görünümünün dağınık ve özensiz olmasından dolayı *onları kötü giyimli, bacaklarında eskimiş tozluklar, başlarında filelerle görenler, Aman Tanrım! Böylesi yarı çıplak, ayaklarında yarım çarık ve neredeyse kalkan bile taşımayan bu insanlar hangi sınıfa aitler? Aragon Kralının bunlar gibi askerlerine çok azımız güvenebilir.*²⁵ sözleriyle de aktardığı gibi insanların onlara yanlış bir bakış açısıyla değerlendirdiklerini, oysa

²⁴ Juan Regla, **A.g.y**, s.225

²⁵ David Agusti, , **Los almogávares, La expansión de mediterránea de la Corona de Aragon**, Silex Ediciones S.L., Madrid 200 s.12

onların cesaretini hiç hesaba katmadıklarını kroniğinde birçok kez örneklerle aktarmıştı.

C. Almogovarların Önemli Komutanları

1. Roger de Flor

Asil bir aileden gelen Roger de Flor Brindiz’de doğdu. İmparator II. Federico’nun avcısı olan babası Ricardo de Flor Alman, annesi ise İtalyan kökenliydi. İki çocukları oldu büyüğünün adı Jacome, küçüğünün ise Roger idi. Babasını bir meydan savaşında kaybetmesinden sonra Roger sekiz yaşında yetim kaldı. On beş yaşına gelinceye kadar annesi ve kardeşiyle zor koşullar altında bir yaşam sürdürürler. Roger’in kaderi *Tapınak Şövalyeleri*’nden²⁶ olan Fransız asilzade Vassall’i tanıyınca değişir. Roger’i yanına alan efendisinin gemisinde geçirdiği yıllar boyunca aldığı gemi ve silah eğitimini de içeren yaşam deneyimleri onun ileriki yıllarda ortaya çıkacak övgüye değer üstün savaşçı niteliklerini kazanmasını sağlamıştır.

Yirmili yaşlarının Tapınak Şövalyelerinin en büyük kadırgalarından birinin komutanlığına kadar erişen Roger de Flor’un Akdeniz’de ünü yayılmaya başlar. Özellikle hizmetinde olduğu din savaşçıları Tapınak Şövalyeleri arasından cesareti ve başarılarından dolayı sıyrılmayı başarır, ama onun bu hızlı yükselişi kendi yandaşları tarafından kiskanılmasına da neden olur. Cenevizlilerden alınan “Halcon” adını taşıyan bu gösterişli gemiyle İsrail’in bugünkü adı Akka olan şehre Türklerin

²⁶ 1099 yılında Haçlılar’ın Kudüs’ü yeniden ele geçirirler. Hristiyanlar için kutsal bir yer olan bu şehre hac seferleri tüm savaşlara rağmen aralıksız devam etmekteydi. Hac yolundakiler eşkiya ve hırsızların hedefini teşkil ediyorlardı. Bu durumun farkında olan bazı şövalyeler durumu kontrol altına almak için hayatlarını feda etmeyi göze alarak seferlerini uzattılar. 1119’da Champagne bölgesinden Payns’li Hugues ve arkadaşı Saint-Omer’li Geofroi etrafında toplanan dokuz kişilik bir grup oluşturuldu. Kudüs şehrinin ilk adı Süleyman Tapınağı olan sonra Müslümanlar tarafından El Aksa Camiine dönüşen tapınağın bulunduğu meydandaki sarayın salonlarından birinde kaldıkları için “Tapınak Şövalyeleri” adını aldılar. Ayrıntılı bilgi için Bkz: Pernoud, Régine, **Tapınak Şövalyeleri**, Dost Kitapevi Yayınları, Ankara 2005

baskısından olan halkı kurtarmak üzere gider. Orada kimi Hıristiyanların görevini kötüye kullandığı gerekçesiyle kendisine yönelik kötü planlar hazırladıklarını hisseden Roger Akka'dan ayrılır, daha güvende olacağını düşündüğü Cenova'ya geçer. Arkadaşı Ticin de Orla sayesinde edindiği bir gemiyle daha sonra Napoli'ye doğru yola çıkar. Orada Sicilya Kralı Don Federico'ya karşı savaşmak için Calabria Dükü Roberto'nun emrine girer. Bu hizmetinden sonra bir süre taraf değiştirerek Akdeniz'de Sicilya Krallığına bağlı amiral olarak görev yapar. Yıllar içerisinde kader ortaklığı yapacağı Berenguer de Entenza, Guillermo Galcerán ve özellikle de Ramon Muntaner gibi dostlar edinir. Sicilya Kralı Federico'nun hizmetindeki başarılı görevi son bulunca Bizans İmparatoru II. Andronikos'un çağrısıyla Bizans'ı Türklerin baskısından kurtarmak üzere doğuya doğru yola çıkar. Bizans İmparatorluğu için önemli yararlılıklarda bulunan ve Türk tehdidini etkisiz hale getiren Roger de Flor'un kimsenin emri altında bulunmaktan hoşlanmaması ve Bizans İmparatoru'nun gücünü ve etkinliği tehdit edecek bir unsur teşkil etmesi gibi nedenler "Caudillo" (Reis) diye adlandırılan ve aynı zamanda Ortaçağ'ın "Büyük İskender"i de denilen Roger de Flor'un İmparatorun oğlunu IX. Mikhael'in hazırladığı bir komployla Alanlı bir asker tarafından öldürülmesiyle adı tarihin efsane olmuş önemli kahramanları arasına yazılır.

2. Berenguer de Rocaford

Valenciya bölgesinin ikinci önemli şehri olan Morella'da doğdu. Babası Arnal de Rocaford, Morella'nın Belediye Başkanı ve o bölgedeki Almogavarlarının saygı duydukları komutanı idi. Seçkin bir aileden gelen Rocaford'un, eğitiminde önemli pay sahibi olan annesinin adı Maria'ydı.

Babasının görevi nedeniyle hep Almogovarların yanında olan ve onların savaşçı ruhuna sahip olan Berenguer, kardeşlerinden Gisbert de Rocaford ve dayısı Dalmau de San Martin ile birlikte Fransa'ya karşı savaşmakta olan Katalan Kralına yardım etmek için Sicilya'ya giden Katalan grubunun içinde yer alırlar. Morellalı Almogovarların başkanı olarak yola çıkan Berenguer, Sicilya'da babasının çocukluk arkadaşı Blasco de Alagon'un emrine girer. Bu ordu Fransızları Sicilya'dan püskürtmekte ve Aragon Krallığının Akdeniz'de izlediği yayılmacı politikayı desteklemede önemli rol oynar. Başarılarına başarılar katan bir ordunun önemli şeflerinden biri olan Berenguer de Rocaford, Roger de Flor'un ardından yeni hedeflerinin peşinde Bizans İmparatorluğu'nun topraklarına gelir. Roger de Flor'un öldürülmesinden sonra başa geçen komutanlardan olan ve beş yıl süresince orduyu yöneten Rocaford, diğer komutan Berenguer de Entenza ile zıt görüşlere sahip olmasından dolayı ters düşer. Ordu içindeki bu ve buna benzer iç çekişmeler bölünmeyi de beraberinde getirir.

Kardeşinin ve kendisinin yaşamı eski kader arkadaşları Almogavarlar tarafından trajik bir sonla sonlandırılan Rocaford, önemli komutanlarından biri olarak tarih sayfalarına geçmiştir.

3. Berenguer de Entenza

On iki çocuklu soylu bir Katalan ailesinden gelmektedir. Babası I. Berenguer de Entenza, annesi Galbors'dur. Tarragona yakınlarındaki Mora y Falset senyörüdür. 1279 yılından itibaren Almogovarlar ile birlikte yol arkadaşlığı ve komutanlık yapmıştır. Roger de Flor'un güvendiği eski bir arkadaşlarından birisidir.

1304 yılında beraberinde getirdiği yüz atlı ve bin kadar savaşçı ile kattığı yeni güçle doğuda Almogovarların Anadolu'da yaptıkları savaşın seyrini tamamıyla değiştirir. Roger arkadaşına olan sonsuz güveninden dolayı kendisine bahşedilen "Megadük" payesini Berenguer de Entenza'ya devreder. İmparatorun bunu kabul etmekten başka şansı yoktur. Roger'in öldürülmesinden sonra ordunun başına geçer ve arkadaşının ölümünden sorumlu tuttuğu İmparator II. Andronikos'a karşı savaş açar. Trakya'daki Bizans topraklarına yağmalayarak ve saldırarak ünlü "Katalan İntikamı"nı gerçekleştirir. 1306 yılında Gelibolu'daki ana karargahlarına dönüşünde kaza süsü verilen şaibeli bir ölümle yaşamına son verir.

4. Ramón Muntaner

Ramón Muntaner 1265 yılında Ampurdan'ın bir kasabası olan Perelada'da doğdu. Çocukluğundan itibaren kraliyet ailesi ve onların yaşamları ilgisini çeker. Çok küçük yaşlarda iken kral I. Jaime'yi tanıma şansına erişir. Kısa bir süre sonrada veliaht prens Pere ile tanışır. Bu erken gelen şanslı tesadüfler, onu on iki yaşında evini terk edip Roger de Lluria komutanlığındaki Katalan ordusuna katılmasına neden olur. On yıl sonra Mallorca'ya taşınır, ama orada çok uzun kalmayarak Roger de Flor ile tanışacağı Sicilya'ya geçer. Bu karşılaşma Muntaner'in yaşamının yönünü değiştirecek bir ayrıma getirir. Büyük komutan Roger'e duyduğu bağlılık ve sadakat onu büyük komutanın en güvendiği adamı olarak Constantinopolis'e kadar götürür. 1303 ve 1307 yılları arasında hem savaşçı, hem idareci ve hem de sefer güncesini kaleme alıcı olarak Katalanların Doğu seferinde bulunur. Roger de Flor'un ölümünden sonra bir süre daha görev yaptığı orduyu terk etmeye karar vererek Veliaht Kral Ferran de Mallorca'nın hizmetine girer. Mallorca ile beraberken Venedikliler tarafından Negroponte'de yakalanıp Almogovarlara iade edilir. Venedikliler büyük yanılısamayla Muntaner'i Almogovarların bir hain olarak gördüklerini sanıyorlardı. Oysa Katalanlar onu birliklerinde bir kez daha görmekten mutluluk duyduklarını belirterek kabul buyururlar.

Muntaner'in Almogovarlar ile bu ikinci beraberliği pek uzun sürmez. III. Federico'nun himayesine girerek Mesina'ya gider. Kral ona Tunus kıyılarının yakınında bulunan Cerbe Adasının yöneticiliği ile onurlandırdı. 1309 dan 1315'e kadar oradaki görevi devam eder. 1316 yılında Valencia'ya dönen Muntaner, Bernat de Sarria'nın vekili olarak görev alır. Artık altmışlı yaşlarına gelen Ramón Muntaner,

bu şehirde Almogovarlar ve Roger de Flor ile yaşadığı maceralarını kaleme almaya başlar. Kroniği 1205'den 1327'ye kadar olan süreci kapsamaktaydı. Eserin yazılması yaklaşık üç yıl sürer. Bir yerde çok uzun kalamayan Muntaner 1331 yılında III. Jaime'nin onu, günümüzdeki karşılığı belediye başkanlığı olan *batlle* olarak görevlendirilmesiyle tekrar Mallorca'ya döner. Yetmiş bir yaşında ise yaşama gözlerini kapadı.

D. Ramón Muntaner Kroniği'nin Çağdaşı Olan Diğer Katalan Kronikleri

Ortaçağ'da Katalan-Aragon Krallığının başta Almogovarların doğu seferi olmak üzere gerçekleştirdiği başarıları gelecek nesillere aktarmak amacıyla, Kral emriyle ya da bizzat seferlere katılan komutanların yazdıkları dört önemli kronik olduğu bilinir. Yazıldıkları zaman dilimleri göz önüne alındığında ilki Aragon Kralı I. Jaime'nin "*Llibre del feyts del rei en Jaume*" (Jaime'nin Başarılarının Kitabı) dır. Ardından sırasıyla Bernard Desclot, Muntaner ve III. Pere'nin kronikleri gelir. İlk üçü 1231 yılından 1327 yılına kadar olan süre içerisinde Aragon Krallığı'nın Akdeniz'deki genişleme hareketini içerir. Sonuncu yapıt ise "Fetih" sonrası dönemi anlatır.

Ancak bunlardan hiçbirisinin propaganda amacı gütmeyeceği, daha önceki dönemlerde var olan *uzun soluklu kahramanlık şiirlerini bir saz eşliğinde hem sokaklarda halka hem şatolarda soylulara anlatan*²⁷ gezici saz ozanları olan "jonglör"lerden farklı olarak yazılı bir metine bağlı olmaları özelliğini taşıdıklarını vurgulamakta yarar vardır.

²⁷ Nil Ünsal, A.g.y, s.31

I. Jaume (Fatih, I. Jaime)

Kroniklerden birincisi savaşçı yönünün yanı sıra aydın bir Kral olan I. Jaime'nin kaleme aldığı tahmin edilen “*Llibre del feyts del rei en Jaume*” dir. Yapıtın içerdiği dönem babası I. Pere'nin 1213 de Muret savaşında ölümünden I. Jaime'nin kendi ölümüne dek geçen süreci kapsar. Kitapta diğer kroniklerden farklı olarak olayları sanki Kral I. Jaime anlatıyormuş gibi “ben” anlatı tercih edilir ve onun öz yaşamından kesitler içerir. Kimi yerlerinde ozanların yazdığı tahmin edilen şiirlerin de bulunduğu kronik, kraliyet ailesinin yaşamının yanı sıra Mallorca ve Valencia'nın fetihlerini de konu edinir. Mallorca'nın alınışını anlatan şu satırlar yapıtın tarzını anlamaya yardımcı olabilir:

*“...nos anam en est viatge en fe de Deu, e per aquelles que no el creen; e anam sobre ells per dues coses: o per convertir-los o per destruir-los e que tornem aquell regne a la fe de nostre Senyor.”*²⁸

(Bu sefere Tanrıya inanlar, ona inanmayanlar için de çıkıyoruz. Onlar için iki nedenimiz var, inanca döndürmek ya da yok etmek. Sonunda da Yüce Efendimize inanan krallığımıza geri dönmektir amacımız.)

Bu ilk önemli kronik ile aktarılanlar 1276 yılında Fatih I. Jaime'nin ölümüyle son bulur.

²⁸ David Agusti, **A.g.y**, s.14

Bernard Desclot

Yazıldığı tarih göz önüne alındığında ikinci kronik, kral meclisinde görevli bir din adamı olan Bernard Desclot tarafından kaleme alınır. 1283 ve 1288 tarihlerini kapsamaktadır. İlk bakışta Barselona Kontluğu tarihçesi anlatılır gibi görünse de asıl amaç II. Büyük Pere (Büyük II. Pedro)'nin 1285 yılındaki ölümüne dek yaşamına ve yaptıklarına odaklanmaktır.

Bernard Desclot'un tam olarak nerede ve ne zaman doğduğu bilinmemekle beraber Lérida çevresinden olduğu tahmin edilmektedir. 168 bölümden oluşan yapının 50 bölümü bütünüyle Kral Pere'nin başarılarını epik tarzda ele alır. Desclot Ortaçağın örnek alınacak ailesi olarak tanımladığı bu soyu aktarırken, diğer kroniklerden farklı olarak tarihsel süreç ile birlikte Kraliyet ailesi üyelerinin gençliklerinden ileri yaşlarına kadar psikolojik analizlerine ve kişilik özelliklerine, ayrıca Charles d'anjou, Roger de Lluria, III. Jaime gibi dönemin önemli şahsiyetlerinden de ayrıntıyla yer verir.

Muntaner Kroniği

Üçüncü kronik Aragon-Katalan ittifakının doğuya yaptığı fethin hazırlık aşamasından itibaren konu alan Muntaner'in kroniğidir. Asker, devlet adamı, yazar Ramón Muntaner'in (1270-1336) kendi kaleminden Bizans İmparatoru'nun çağrısıyla onlara yardıma giden Katalan paralı askerler Almogovarların cesaretleri ve kahramanlıkları ana konuyu oluşturmaktadır. 1205'den 1327'ye kadar geniş bir dönemi ele alır. Desclot gibi Muntaner'de epik bir anlatım seçer. Muntaner'in hayranlık duyduğu Lancelot ve Roland gibi Ortaçağ'ın gizemli kahramanlardan olan büyük komutan Roger de Flor yapının odak noktasını oluşturur.

298 bölümden oluşan Kroniğin ilk bölümün başlığı olan “Muntaner'in Rüyası”nda yazar niye böyle bir yapıtı kaleme aldığını düşünde gördüğü beyaz giysili bir adamın ona söylediği şu sözlere bağlayarak açıklar, şöyle demiştir ak saçlı bilge adam: *Muntaner, lleva sus e pensa de fer un llibre de les grans meravelles que has vistes que due ha fetes en les guerres on tu es estat, com a Deu plau que per tu sia manifestat.*²⁹

(Muntaner, uyan Tanrı senden içinde yer aldığın ve gözlemlediğin o muhteşem savaşları anlatan bir kitap hazırlaman için harekete geçmesini istiyor.)

Bu örnekte de görüldüğü gibi yer yer olayları aktarırken hayal gücü ve fantezi ön plana çıkar, ama bu durum hiçbir zaman gerçeklikleri saptıracak bir boyuta ulaşmaz. Çünkü başta komutanları olmak üzere Almogovarların yetenekleri, savaş bilgileri tam anlamıyla gerçektir. Zaten başarıları da bunu desteklemektedir. Muntaner'in Gelibolu kuşatması sırasında gösterdiği yararlılıklarda göz önüne

²⁹ David Agusti, **A.g.y**, s.20

alındığında deneyimli bir komutan olmasının da etkisiyle savaş stratejileri de kitapta başarıyla aktarılmıştır.

1315 yılında sakin bir yaşamı seçerek İbiza adasında kendi köşesine çekilen Muntaner, Kroniği 1325 yılında, altmış yaşlarında yıllar boyunca aldığı notlarından yola çıkarak yazmaya başlamıştır. *Ben Ramón Muntaner, Peralada'dan daha on bir yaşımı doldurmadan ayrıldığımı bilmenizi isterim. Tanrının izniyle bu kitabı yazmaya koyulduğumda altmış yaşımın içindeyim. Bu kitabı 1325 yılının 15 Mayıs'ında yazmaya başladım.*³⁰

Bu kronik olmasaydı o dönem konusunda çalışan tarihçilerin somut veri elde etmeleri zor olurdu.

³⁰ Ramón, Muntaner, **Crónica**, Alianza Editorial, Madrid 1970, s.14

IV. Pere (IV. Pedro)

Son kronik, Kral III. Pere'nin yaptığı işleri, politikasını ve Barcelona Hanedanlığı'nın geleceğine yönelik planlarını anlatması için 1375 yılında hizmetindeki sekreterlerinden birine verdiği emirle kaleme alınır. Ortaçağ'a özgü epik tarzda yazılan eserlere ilk örnek olan "*Llibre del feyts del rei en Jaume*"nin devamı gibidir. Katalanların Akdeniz'deki hakimiyetinin son yılları konu edilir. Atalarından başlayarak kendi yönetimine kadar olan süreci aktaran yapıt sayfa sayıları eşit olmasa da altı bölüme ayrılır ve bit Katalan kahramanlık destanı olan yapıt şu sözlerle son bulur: "*Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam*"³¹

Ortaçağ'da yazılan yukarıda söz ettiğimiz yapıtlar dışında, sonraki yüzyıllarda yazılmış konusu sadece Almogovarların Anadolu'ya yaptıkları sefer olan yapıtların adlarından burada yer vermemizin doğru olacağı kanısındayız. İlk eser XVII. yüzyılda yazılan Francisco de Moncada'nın "*Expedición de los Catalanes y Aragoneses Contra Turcos y Griegos*" (Katalanların Türkler ve Yunanlılara Karşı Seferi, 1623), diğeri ise Çağdaş İspanyol Edebiyatı'nın önemli yazarlarından ve İspanyol İç savaşı sonrasında fikirlerinden ötürü yaşamının büyük bölümünü sürgünde geçirmek zorunda kalan Ramón J. Sender'in "*Bizancio*" (Bizans, 1956) adlı tarihsel romanıdır.

³¹ Ey efendi! Bizi değil, bizi değil, kendi adını şereflendir.

II. BÖLÜM: Ramón Muntaner Kroniği

A. Muntaner Kroniği'nde Katalanlar

Bizans İmparatorluğu'nun Anadolu'daki Türk Beyliklerinin yarattığı baskı sonucu içinde bulunduğu zor durumdan onları kurtaracaklarını inandıkları Katalanların Konstantinopolis'e (İstanbul) ilk gelişleri hem İmparatorluk ailesi hem de Bizans halkı tarafından coşkuyla karşılanmıştı. Muntaner, yapıtının "İstanbul'a geliş ve Cenevizlilerin bozgunu" başlıklı bölümde Almogovarların şehre girişlerindeki gördükleri ilgi ve sevgiyi şöyle anlatır: *İstanbul'a girdiklerinde, İmparator, ve oğlu, ve İmparatorluğun tüm halkı onları büyük bir onur ve mutlulukla kabul buyurdular.*³² Ardından Roger de Flor'un İmparatorun on altı yaşındaki güzel kuzeni ile yapacağı evliliğinin düğün hazırlıklarına geçilir. Tüm bu coşkulu kutlamalara mesafeli duran Cenevizliler, kendileri için pekiyi olmayan iki taraf arasındaki uyumlu ortaklığı kaygıyla izlemektedirler. Düğünü fırsat bilerek çıkardıkları bir kargaşada Almogavarlar ile karşı karşıya gelen Cenevizliler, Pera (Beyoğlu) yakınlarında onlarla çarpışırlar, ama bu cesur topluluk karşısında fazla direnemezler ve komutanları Rosso de Finar ve onun üç binden fazla adamının da öldürülmesiyle teslim olurlar. Bu olayın akabinde Pera'yı yağmalamak üzere yola çıktıklarını haber alan İmparator, Roger de Flor'u çağırır ve adamlarının yanlış bir şey yapmamaları için ikaz eder. Gözünün önünde cereyan eden bu olaylar sırasında İmparator bir yandan Katalanların savaşçı yönünü takdir ederek onları seçmekte ne kadar haklı olduğunun bir kez daha anlar, ama öte yandan da tehlike arz eden ve ne

³² Ramón Muntaner, **A.g.y.**, s.416

yapacağı kestirilemeyen Birliğin bir an önce Anadolu'ya geçmeleri gerekliliğini de kabul eder.

Uzun ve zorlu bir yol kat ettikten sonra Efesos (Efes)'e doğru giden Katalanların yağma talan ile edindikleri servetin haberini alan Aragon Kralı II. Jaime kendi temsilcisi Berenguer de Entenza'yı Katalan Birliğine takviye adı altında elde edilen başarılarla ve ganimetler ortak olmak amacıyla yolladı. Berenguer, İstanbul'a vardığında Andronikos onunla bir sözleşme imzalar ve "Mega Dük" unvanını bu kez ona devreder. Roger de Flor'a da İmparator'dan sonra önem sırasına göre dördüncü unvan olan ve imparatorluğa hizmet eden yabancılara verilen "Kaisar"(Caesar) unvanıyla ödüllendirdi.

Komutanları Roger de Flor yönetimindeki Katalan Birliği, Bizans-Türk ayrımı yapmadan talanla ek kazanç elde etmeye devam eder. Kışı Gelibolu'da geçiren Katalanlar artık İmparatorlukça kimi anlaşma şartlarının yerine getirilmemesi ve bağımsız davranma isteklerinden dolayı Bizans için tehdit unsuru oluşturmaya başlamışlardır. Özellikle de Bizans tahtının varisi IX. Mikhail onlara düşman olmuş ve Katalanların varlığının gereksiz olduğunu ve kendileri için yarardan çok zarar getirdiklerini düşünmeye başlamıştır. Katalanlar ise ücretlerinin düzenli ödenmemesinden sürekli şikayet ediyorlar ve yaptıklarının nedeni olarak hep bunu gösteriyorlardı. Bu sırada İmparator ile yaptığı bir görüşmeden sonra anlaşma ortamının sağlanamayacağını anlayan Berenguer, Cenevizlileri kendisinin tarafına çekmeye çalışır ama başarılı olamaz. Ceneviz-Katalan donanmaları arasında yapılan bir çarpışmada Berenguer yenilir ve Katalanların denizdeki güçleri etkinliğini kaybeder.

1305 yılında Katalanların başkent üzerine yürüyebilecekleri rivayetini duyan İmparator, yeni bir anlaşma yaparak Roger de Flor'u Anadolu'ya geçmeye ikna eder. Sefer çıkmadan önce hiçbir zaman yüz yüze gelmediği IX. Mikhail'i ziyaret etmek üzere ordugaha gelen Katalan komutan, Alanlarca hoş karşılanmaz ve Alan reislerinden Girgon tarafından hançerlenerek öldürülür. Ardından yanında bulunan 300 askeri de kılıçtan geçirilir.

Roger de Flor'un öldürülmesinden Alanlardan çok Bizanslıları suçlu gören Katalanlar oçlerini almak için Trakya kıyılarını yakıp yıkarak yöreyi kendi toprakları ilan ettiler. Bütün bu olaylar olduktan sonra Birlik üç bölüme ayrıldı: Fernando Eixemenes Madytos (Eceabat)'ta, tüm kara ve deniz birliklerinin üs olarak kullandıkları Gelibolu'da Ramon Muntaner, Rodosto (Tekirdağ) ve çevresinin komutanı olarak da Berenguer de Rocaford'u seçtiler.³³

İstanbul'un hemen yakınındaki Gelibolu'nun yedi yıl boyunca Katalan devletinin başkenti, Ramón Muntaner de oranın yöneticisi olması tesadüf değildir. Muntaner sıradan bir asker değildir. Varsıl bir aileden gelmesi, okuma yazma bilmesi, onu döneminin entelektüelleri arasında sayılmasını sağlamıştır. Almogovarların ele geçirdikleri her yerleşim yeri sonrasında elde ettikleri ganimetlerinin envanterini çıkarma ve koruma görevi ona aitti. Onun dışında kimse kaç kişi olduklarını, kaç silahlanmış atlının, silah sayısını bilemezdi. Ayrıca Roger de Flor'a verilen mühür, Berenguer de Entenza'nın Hereclea (Marmara Ereğlisi)'yı ele geçirip, yağmalamasından sonra Gelibolu'ya geri dönerken on sekiz gemiden oluşan Ceneviz donanmasıyla karşılaşması sırasında yapılan çarpışmada esir alınıp hapsedilmesi nedeniyle onun sorumluluğuna geçmiştir.³⁴ Muntaner uzun yıllar kendi

³³ Muntaner, **A.g.y.**, ss. 450-451

³⁴ **A.g.y.**, s.456

yönetiminde kalan Gelibolu'yu ve orada yaptığı işlerden bazılarını şöyle anlatır: *Bütün Birlik Gelibolu'dayken, bana kadınları, çocuklarıyla Gelibolu'nun korunması nasip oldu. İki yüz piyade yirmi kadar da atlıyı bana bıraktılar. Savaş ganimetin üçte birinin bir kısmının tarafıma, diğer kısmının da benimle beraber kalanlara, son çeyreğinin de Rocaford'a verileceğinin hesaplarını yaptım.*³⁵

Bu sırada Roger de Flor'un katili Girgon komutanlığındaki Alanların bir günlük mesafede olduklarının öğrenilmesiyle, intikam duygularıyla harekete geçen Katalan Birliği, öç duygularını Girgon ve Alanları savaş meydanında katlettikten sonra almış olurlar.

Anadolu'dan taraflarına geçen Türklerin katılmasından sonra daha da güçlenen Birlik, güvenliğini ve servetini korumak için mücadelesine devam ederken Aragon Kralı'nın araya girmesiyle Cenova'da hapsedilen Berenguer de Entenza salıverilir. Gelibolu'ya geri döner. Onun dönüşü Birlik arasında anlaşmazlık çıkmasına neden olur. Çünkü o zamana kadar haklı olarak başarıyla komutanlık görevini devam ettiren Rocaford, Entenza'yı kendisinden üstün konumda görmek istemez. Muntaner çatışma çıkmaması için taraflar arasında gidip gelir³⁶ ve sorun şu şekilde çözülür. Berenguer de Rocaford ve Türkler Gelibolu'ya altmış mil uzaklıktaki Nova'da, Berenger de Entenza ve onun hep yanında olan Fernando Eixemenes ve Aragonlularla Megareix'te üs kurmak üzere bölünürler.

Barış ortamı sağlandıktan sonra 1308 yazında Sicilya Kralı III. Federico'nun buyruğuyla veliaht Mayorkalı Fernando, Birliğin genel komutanlığını üstlenmek üzere gelir. Bir kez daha dengeler alt üst olmuştur. Rocaford ve Entenza arasındaki anlaşmazlık daha da çoğalmıştır.

³⁵ A.g.y., s.456

³⁶ A.g.y., s. 468

Alınan kararlar doğrultusunda Muntaner ve beraberindekiler yılar boyunca komutanlığını yaptığı Gelibolu'yu terk edip Selanik yakınlarındaki Cristopolis'e girmek üzere yola çıkarlarken, adet olduğu üzere geride kendilerinden bir şeyler bırakmamak için şehri yakma görevi yine Muntaner'in kendisine kalmıştı. Ondan bir gün önce de Türkler ve Türkopollerle beraber hareket eden Berenguer de Rocaford ve ardından da bir günlük yolda Veliht Berenguer de Entenza ve Fernando de Eximenes ile birlikte yola çıktılar. İki ordu arasındaki yanlış anlaşma sonucunda Entenza'nın Rocaford'un adamları tarafından öldürülmesi beklenmedik bir kayıp olur. Muntaner Kroniğinde bu değerli komutanın ve adamlarının ölümü büyük bir hata ve günah³⁷ diye belirtilmiştir.

Entenza'nın ölümünden sonra kendi akıbetinden korkan Eximenes kaçır, yolları üzerinden Bizanslı muhafız birliğinin komutanına teslim olur. Onu yanına kabul eden İmparator da evlenmesi için bir prenses bulur. Mayorkalı Fernando ise yanına Muntaner'ide alarak Sicilya'ya Kral III. Federico'nun yanına gitti.

Katalan Birliği'nin kalan ordusu Rocaford emrinde Makedonya'ya doğru harekete geçerler, 1308 kışını Thessalonike'nin güneyinde kalan Kassandria'da geçirirler. Bu tarihten sonra Katalan Birliği'nin serüveni Yunanistan tarihiyle bağlanır.

³⁷ A.g.y., s.477

B. Muntaner Kroniği'nde Bizans

Ramón Muntaner Kroniği sayesinde hem Katalanlar, hem Türkler hem de Bizans İmparatorluğu hakkında aydınlatıcı bilgilere ulaşırız.

14.yüzyıl başlarında Batı Anadolu'daki Türk ilerleyişi Bizans için önemli bir tehdit oluşturmaktaydı. 1299'da VIII. Mikhael'in kızıyla evli ve İmparatorluğun en kuvvetli destekçisi Altın Ordu Tatarlarının hanı Nogay'ın³⁸ idam edilmesinden sonra yardım etmeleri amacıyla kendilerine iş arayan 7 bin kişilik Alan paralı askerleriyle anlaşılan³⁹ Bizans İmparatoru, başıboş davranışlar sergileyen bu topluluğun yeterli olmadığını anlayınca yeni arayışlara girişmişti.

Batıda başarılı işlere imza atan Almogovarlar, Sicilya'nın Aragonlu Kralı III. Federico'nun yanında II. Charles d'Anjou'ya karşı savaşmışlar, bu savaş 1302 yılında III. Federico'nun zaferiyle sonuçlanmıştır. İtalya'daki görevlerini tamamlayan Katalan Birliği, yeni kazanç yolları bulmanın arayış içine girmişlerdi. O sırada Akdeniz'in doğusundaki Bizans *terk edilmiş ve umutsuz bir durumdaydı...* *Osmanlı'nın yarım ayı o dönemde Almogovarlar gelinceye kadar Anadolu topraklarındaki tek güç durumundaydı.*⁴⁰

Sicilya Kralı III. Federico'dan onay aldıktan sonra yola koyulmak için hazırlanmaya başlayan Katalan Birliği'nin komutanı Roger de Flor, alacağı ödemenin yanı sıra İmparatorun yeğeni Maria ile evlenmesinin yolladığı ulaklar tarafından İmparatora iletilmesini ve onaylanmasını istedi. Onların Bizans

³⁸ Donald M. Nicol, **A.g.y.**, s.73

³⁹ Bkz. Halil İnalcık, **The Ouestion of the Ottoman State**, International Journal of Turkish Studies II (Modison, Wisconsin, 1980)

⁴⁰ Guillermo Rocaford,, **Yo, Berenguer de Rocaford, Caudillo Almogávar**, Aurea Editores, Barcelona 2006, s.54

topraklarına geleceklerini duyan imparator çok sevinir ve habercileri iyi ağırlar. Sonunda da Roger'in isteği doğrultusunda İmparator Lantzara'nın kızı, kendisinin yeğeni ile evlenmesini ve dört aylık ücretlerinin peşinen ödenmesini onaylar.⁴¹

Artık Megadük unvanını da alan Roger de Flor gelen ulakların getirdiği müjdeli haberleri vermek üzere *Kraliçe ile birlikte Palermo'da bulunan Kralın yanına gitti ve durumu anlattı. Kral çok sevindi ve tam donanımlı on kadirganın ve iki yelkenlinin Megadük için hazırlanmasını emretti.*⁴²

Katalan Birliği'nin İstanbul'a deniz yoluyla 1303 Eylül ayında gelmeleri Bizans Hanedanlığı mensupları tarafından coşkuyla karşılanır. *İmparator ve oğlu İmparatorluğun tüm halkı gibi onları büyük bir hoşnutluk ve onurla kabul buyurdular.*⁴³

Andronikos'un oğlu veliahdı olan büyük oğlu IX. Mikhael'in Kyzikos'da ("Bandırma") Türkler üzerine yaptığı bir seferde başarısız olmasının ardından, İmparatorluktaki güç dengelerini tehdit ettikleri ve bu askerlerin ne yapacakları çok belli olmadığı için, İstanbul'da çok fazla kalmalarına izin verilmeyen Katalanlar aynı yöne doğru harekete geçerler. Velihtın tersine Türkleri bozguna uğratarak büyük bir başarıya ulaşırlar. Bu durum IX. Mikhael'in Roger de Flor'a karşı giderek artan bir öfke duymasına neden olur.⁴⁴

Erdek'in bir başlangıç noktasını oluşturduğu Türklere karşı gerçekleştirilen ataklar devam eder. Kışın gelmesiyle şartlar ağırlaşır ve Megadük ve ordusu Erdek'te kalmaya karar verirler. Muntaner Kroniğinde kış süresince ve daha sonraları İmparator'un ödemeler konusunda sözünde durmadığına ve her seferinde daha az

⁴¹ Ramon Muntaner, **A.g.y.**, s.413

⁴² **A.g.y.**, s.414

⁴³ **A.g.y.**, s.416

⁴⁴ **A.g.y.** ss. 419-420

miktar ödeme yapıldığına değinir. Bu durumdaki Katalanlar da aldatılan, gerçek değeri anlaşılmayan yiğitler diye tanıtır.⁴⁵

1 Nisan 1304'de Türkleri Erdek'ten sürdükten sonra Alaşehir'e doğru harekete geçerler. Kronikte izledikleri yol ile ilgili fazla ayrıntıya rastlamayız. Ancak Katalan Birliği'nin geçtiği bütün toprakları büyük bir talan ve yıkıma uğrattığı anlaşılır.

Kilikya kapısına kadar devam eden bu başarılı ilerleme, İstanbul'daki İmparator'dan gelen Megadüşesin babasının ölümüyle hanedanlıktaki dengelerin değiştiğini işaret eden bir mesaj ile kesilmek zorunda kalır. Çanakkale Boğazı (Boca de Aver)'ndan Gelibolu'ya geri dönen Roger de Flor Birliğini o bölgede değişik yerleşimlere bölünür.

Yüz atlı ile İstanbul'a geçen Megadük kendisine vaad edilenden daha az miktarda ödeme yapılacağını öğrenince bu parayı reddeder, hakları olan miktarı talep eder, bu tartışma sürerken de Berenguer de Entenza Gelibolu'ya gelir.⁴⁶ İmparator tarafından memnuniyetle karşılan bu yeni Komutan'a Roger de Flor'un da onaylamasıyla Megadük ünvanı ve şapkası verirken, herkesin önünde İmparator kardeşi gördüğü Roger'in yanına gelir ve ona İmparatorluk asası, şapkası, bayrağı ve mührünü takdim eder, ona tören giysilerini giydirir ve Kaisar⁴⁷ ünvanını bahşeder. Bu unvan dört yüz yıldan beri kimseye verilmemiş bir onurdur.⁴⁸

Önemli bir unvanı ve istediği parayı da alan Roger, tekrar yarım bıraktığı işi tamamlamak üzere Anadolu'ya dönerken Gelibolu'ya beş günlük mesafedeki Adrinopolis'te (Edirne) karargah kurmuş olan IX.Mikhael'e saygılarını sunmak

⁴⁵. Donald M. Nicol, **A.g.y.**, s.139

⁴⁶ Muntaner **A.g.y.**, 433

⁴⁷ İmparator'dan sonra dördüncü önem sırasındaki unvan daha çok İmparator ailesi üyelerine ve İmparatorluğa büyük hizmet yapmış yabancılara verilir. Bkz. Donald M Nicol, a.g.y., s.141

⁴⁸ Muntaner, **A.g.y.**, s.434

ister. Üç yüz atlı ve bin piyade ile bu şehre gider. Gelibolu'dan ayrılırken de askeri gücünü Berenguer de Entenza ile Bernardo de Rocaford'a emanet eder.

IX. Mikhael'in verdiği emir doğrultusunda Alan'lı komutanlarından Girgon ve adamları Roger'i ve adamlarını orada gafil avlayarak öldürürler ardından da Alanlar ve Türkopolleri Gelibolu'ya saldırmak üzere yollar. Katalanlar ve Bizanslılar arasında bu cinayetten sonra büyük bir mücadele başlar. Trakya'yı yakıp yıkan Katalanlar önce IX. Mikhael'in karargahına saldırıp yenerler, sonra da Alanlar'ın üzerine giderler ve onları da büyük bir bozguna uğrattılar. Böylece öçlerini almış olurlar.

C. Muntaner Kroniğinde Türkler

Roger de Flor yönetimindeki Katalan Birliğinin Anadolu'ya yaptıkları akına değinmeden önce 1304 tarihinde Batı Anadolu'nun geçirdiği değışim ve özellikle de Türklerin içinde bulunduğu koşullara değinmekte yarar vardır. Değışim iki aşamalı olmuştur: *İlki Moğol fütuhatu ve 1243'den sonra Konya Selçuklu Sultanlığı'nın vasallık konumuna düşmesi, ikincisi ise 1261 Konstantinopolis'e yeniden hakim olunduktan sonra Bizans'ın batıdaki gelişmelere ağırlık veren politikası. Her iki gelişme de bölgedeki büyük devletlerin zayıflaması ve küçük yerel güç birliklerinin doğuşu anlamına gelmektedir. Bu süreç Doğu'daki Moğol fütuhatından kaçıp, uç bölgelerine yerleşen mültecilerin oluşturduğu yığılma ile daha da hızlanmış ve büyümüştür. Moğol fütuhatından kaçanların çoğu hayvanları için otlak talebinde bulunan göçebelendir ve zamanla Anadolu'nun Türklerin elinde bulunan topraklarında otlaklar üzerindeki baskılarını arttırmışlar ve aynı zamanda hem yerleşik hem de kendileri gibi yeni gelen Türkleri Sangarios (Sakarya), Hermos (Gediz), Meander (Menderes) yörelerindeki kışlak bölgelere göç etmeye zorlamışlardır.* ⁴⁹

Özellikle Marmara ve Ege'de giderek güçlenen Türklere karşı görevlendirilen Katalanlar, Bizans İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul'da çok uzun kalmayarak 1304 yılında Bandırma'ya geçerek orayı kuşatmış olan Türklere saldırıp yenerler. Zorlu kış şartlarında yapılan bu savaşı Muntaner şöyle aktarır: *Piyade ve atlılardan oluşan ordusuyla Megadük, Türklerin üzerine öyle bir saldırı ki, onlar karşı koyamadılar. Yanlarında karıları ve çocukları katledildi, onların ölülerini öylece bırakıp kaçmayı da istemediler, perişan olmuşlardır. Hayatta kalanlar esir alındılar.*

⁴⁹ Keith Hopwood, **Türklerin Anadolu'nun Batı Kıyılarını Fethi ve Katalan Kumpanyası**, Çev: Serdar Çavuştekin, Tarih Okulu, Sayı II, İzmir Kış 2009, s.128

*O gün üç binden fazla Türk atlı ve on binden fazla da piyade hayatını kaybetti.*⁵⁰

Bir grup paralı askerleriyle Bizans ordusunda bulunan Alanlar ile anlaşamayan Katalanlar onları devre dışı bıraktıktan sonra yollarına devam ederek Nisan ayının ilk günlerinde Alaşehir yakınlarında bir kez daha toparlanarak karşılarına çıkan Aydın Beyliği'nden Türklerle karşılaşırlar. Sekiz bin atlı ve on iki bin piyadeden oluşan Türk Birliği ile sabahın ilk saatlerinden alacakaranlığa kadar savaş devam eder. Savaşı büyük bir üstünlükle Katalan birliği kazanmıştır.⁵¹ Böylece bereketli topraklara sahip Alaşehir'e girerler. Alaşehir'in Türklerin elinden kurtarılması Katalanların Bizans İmparatorluğu için yaptığı belki de en önemli hizmet olmuştur.

Roger de Flor ve Birliği daha sonra Manisa'ya geçtiler, Roger burayı yağmaladıkları malzemeleri depolamak için kullanılır. Anadolu'nun Güneydoğu'suna doğru yollarına devam ederlerken Türklerle birkaç kez daha karşı karşıya gelirler. Savaşların hepsinde Türklerin kahramanca karşı koymalarına karşı üstün başarı elde ederler. Megadük, Anadolu'daki Beylikleri yenip, halkı Türk baskısından kurtarmış olmaktan dolayı büyük memnuniyet duymaktaydı.⁵² Burada eklenmesi gereken bir konu 1304 yılında meydana gelen bu akınlarda Katalanların özellikle Menteşe ve Aydın Beyliklerine karşı büyük baskı uyguladığı, o zamanın kuvvetlenmekte olan Osmanlıları belki de kuzeyde olmalarından dolayı daha az etkilediği gerçeğidir. Bilinen bir başka gerçekte Katalanlar çekilir çekilmez Efeso (Efes)'in Türk Beyliklerinden biri tarafından tekrar ele geçirilmesidir.

Gelibolu'ya geri dönen Roger de Flor büyük zaferlere imza atmanın, zenginliklere kavuşmanın verdiği mutluluk içindedir. Ancak söz verilen ücretlerde

⁵⁰ Muntaner, **A.g.y.**, s.419

⁵¹ **A.g.y.**, ss.424-425

⁵² **A.g.y.**, ss. 430-431

ödenmemektedir. Roger de Flor'un bu durumu da konuşmak için gittiği Konstantinopolis'te beklenmedik ölümüyle bütün dengeler tersine döner.

Bizans'a karşı baş kaldıran ve önüne gelen her yeri yakıp yıkan Katalan Birliği Gelibolu'yu ana üs olarak kullanır. Bir süre sonra Bizans'a karşı Karasi Beyliği'ne gönderilen elçiyle yardım isteyen Katalanların talebini kabul eden 500 kadar Türk Gelibolu'ya geçer. 1307 yılında Alan ve Türkopoller⁵³ takviyeli IX. Mikhaıl, Katalanlarla yaptığı Apros savaşını kaybeder. Taraf değiştiren Türkopoller Katalanların yanına katılarak iki yıl boyunca güney Trakya'yı yağmalayıp işgal edilmesine ortak olurlar.

Katalanların Trakya'da uzun süre kalmaları sonucunda bölgede yiyecek ve içecekte baş göstermeye başlayan kıtlık, Katalanları kendilerine yeni hedefler belirlemeleri gerekliliğini ortaya çıkarmıştı. Bu nedenle Roger de Flor'un da öldürülmesinden sonra üç gruba ayrıldılar: ilkini Bernardo de Rocaford, ikinciyi Berenguer de Entenza, üçüncüyü ise Fernando Eixemenis de Arenós komuta ediyorlardı. Ancak komutanlar arasındaki sürtüşme ve Berenguer de Entenza'nın Rocaford tarafından öldürülmesi, benzer bir olayın başına geleceğinden korkan Eixemenis de Arenós'un birlikten kaçarak Bizans'a sığınması Katalan Birliğin dağılmasını hazırlayan nedenlerin başında gelir.

1310 yılında ise Katalanlar Türklerden ayrılıp Yunanistan'a doğru çekildiler. Atina yakınlarında Thebai'de bir Dükalık kuran Katalanlar uzun süre orada varlıklarını sürdürdüler.

Türkler ile Katalanlar başlangıçta düşman saflarındaydılar. Zaman ilerleyip de ortak düşmanları olan Bizans İmparatorluğuna karşı tavır almaya başlayınca her

⁵³ Anadolu Selçuklu Sultanı II. İzzeddin Keykavus 1262 yılında Enez'e hapsedilince askerlerinin pekçoğu Hristiyanlığı seçerek Bizans ordusuna katıldılar o günden sonra Türk asıllı bu askerlere Türkopoller adı verildi.

iki taraf birbirini daha iyi tanımaya ve karşılıklı iyi duygular beslemeye başladılar. İki düşmanın ilk bir araya gelmesi İshak Melek adlı bir Türk komutanın Gelibolu'ya geçmek ve Katalanlarla konuşmak üzere izin istemesiyle vuku bulur. Muntaner bu durumu Kroniğinde şu şekilde açıklar: *Ben, silahlı bir gemi yolladım, komutan hepsi akrabası olan on atıyla geldi. Rocaford, Don Fernando Eximenes ve benim önümde kadın ve çocukları ile birlikte tüm birliği ile birlikte bizim tarafımıza geçmeye hazır olduğunu bildirdi...*⁵⁴

Gelibolu Boğazının diğer tarafında konumlanan Türk birliklerinin Katalan Birliği saflarına katılmasıyla Bizans İmparatorluğuna karşı aynı saflarda canla başla çarpışan Türklerin kendi ordularına kattıkları mertliği ve cesareti Muntaner'in kaleminden şöyle yansıtılır: *Türkler bizimle olduklarında o zamana kadar hiçbir komutanlarına olmadığı kadar itaatkar davranmışlardır. Her konuda olduğu gibi silah kullanmakta çok iyidiler. Bizlerin hep yanında, emre amade kardeş gibiydiler.*⁵⁵

Gelibolu'nun Katalanlara merkez olarak kaldığı süre boyunca Katalanlar ile Türkler arasında nasıl bir sıcak bağ kurulduğu Gelibolu Komutanlığını terk ederek Sicilya'ya geri dönme kararı veren Muntaner'in onu uğurlamaya gelen Türk dostlarıyla aralarında yaşananlar sırasında açık görülür: *Hepsi bana gitmemem için rica ediyorlardı, özellikle de Türkler ve Türkopoller yanıma ağlayarak geliyorlar ve onlar bırakmamam için yalvarıyorlardı, beni babaları gibi görüyorlardı...Gerçekten hiç kimseyi onları özlediğim gibi özlemeyeceğim. Hiçbir Hıristiyanın yapmadığı kadar bana güven duydular ve itaat ettiler.*⁵⁶

⁵⁴ Muntaner, **A.g.y.**, s.465

⁵⁵ Muntaner, **Ag.y.**, s. 466

⁵⁶ **A.g.y.**, s.479

Ayrıca Montaner ülkesine dönüş yoluna koyulurken sevgilerini, şükran duygularını göstermek için *Türkler (bana) yirmi at, altın külçeleri, Türkopoller ise bir o kadar hediye sundular* ⁵⁷ şeklinde verilen hediyeler hakkında beyanda bulunmuştur.

Türkler ve Türkopoller'in bir kısmı Muntaner ile yollarına devam ederler. Ancak Katalanların yeni Dükalıkta Türklere toprak verme karşılığında kalmalarını istemelerine rağmen onlar Anadolu'ya vatanlarına dönme kararı alırlar. Dönüş yolunda silahsız olan Türklere saldıran Cenevizliler, Türklerin yarısını katlederler, diğerlerini de Cenova, Napoli gibi şehirlere götürüp köle olarak satarlar. Muntaner'in de belirttiği gibi her zaman cesur ve sadık onlarla birlikte mücadele eden Türklerin ne kötü bir sonları olur.⁵⁸

⁵⁷ A.g.y., s.485

⁵⁸ A.g.y. ss..496-497

D. Muntaner Kroniği'nin Türk Tarihi Açısından Önemi

Katalan-Aragon Krallığının Akdeniz'de XIII. yüzyılda başlayıp XIV. yüzyılda da süren egemenliğinin en önemli noktalarından biri gezgin savaşçılar Almogovarlar'ın Bizans İmparatorluğuna yardım için gelip, görevlerini yerine getirdikten sonra Atina yakınlarında Katalan Dükaliği kurmalarına kadar geçen yaklaşık seksen yıllık süreç olmuştur. 1380 yılına kadar devam eden bu devlet bir anlamda Katalan-Aragon Krallığının Akdeniz'deki gücünün kanıtı olmuştur.

Yaklaşık 650 sayfayı bulan Muntaner Kroniği'nin 100 sayfalık bölümü Almogovarların Anadolu ve Trakya'da başlarından geçenler anlatmaktadır. 1303 yılında Bizans'a gelen Muntaner, İmparatorluk topraklarına ayak basar basmaz, beraber aynı saflarda savaşacakları Bizans'lılar hakkında kimi olumlu kimi olumsuz görüşlerini belirtmiştir. Onların Anadolu'dan Türk tehdidi nedeniyle kaçıp kendilerine sığınan mültecilere karşı bile takındıkları acımasız tutuma dikkat çekmiştir: *Biz İstanbul'da iken Türklerin yüzünden Anadolu'dan kaçıp gelen insanlar İstanbul'un çöp yığınları arasında, "Açız!" diye bağırarak sefil bir hayat sürmeye çalışıyorlardı ve her çeşit yiyecek ve içeceğin bulunduğu büyük bir pazarın mevcudiyetine rağmen Tanrı aşkına bile olsa hiçbir Yunan onlara bir parça ekmek bile vermiyordu.*⁵⁹

Ramon Muntaner Kroniği 14.yüzyıl Anadolu'sunda Bizans'a karşı etkin bir saldırıda bulunan Türkleri ve yerleştikleri bölgeleri kısmen de olsa belirtmesi açısından önem teşkil etmektedir.

⁵⁹ Muntaner **A.g.y.** ss.420-421

Yine Kronik sayesinde Anadolu'da var olan o zamanki güç dengeleri de yansıtılmıştır. Roger de Flor ve Birliği'nin Erdek'ten başlayıp, Manisa ve Efes üzerinden devam ettiği ilerleyişi, sonraki aşama olarak Anadolu'nun güney doğusunu ele geçirmeyi amaç edinmiş, bu nedenle Anadolu ile Ermeni Krallığı'nı başka bir deyişle "Küçük Ermenistan"ı ayıran "Demir Kapı"ya kadar ulaşmaya çalışmıştır. Ama komutanın bu emelini gerçekleştirmesini engelleyen başta Aydınoğulları Beyliği olmak üzere diğer Türk Beylikleri olmuşlardır. Roger de Flor'da Bizans İmparatoru'ndan gelen çağrıyı bahane ederek geri dönmüştür. Bu istilanın güney batı bölümünde ise özellikle Bandırma ile başlayan sürecin Tire bölümünde Katalanların karşılarına çıkan Menteşe Beyliği⁶⁰ olduğu sanılmaktadır.

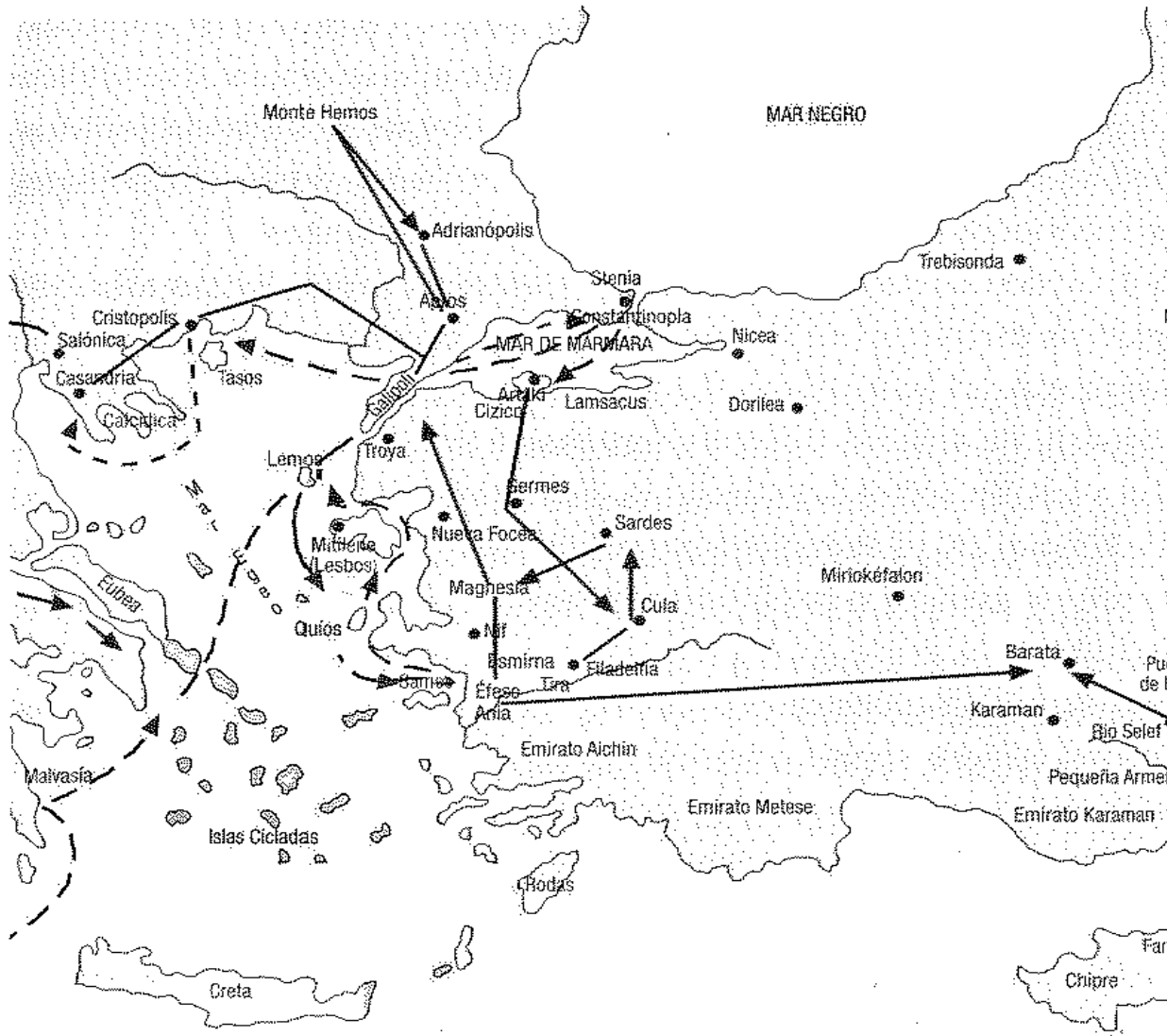
Ramón Muntaner Kroniği sayesinde Ortaçağ'daki Türkler hakkında öğrendiğimiz tarihi gerçeklerden bir diğeri de Sicilya'ya dönmek üzere yola çıkan Muntaner'in vedalaştığı, onlara ganimetten pay ve gemi verdiği Türk dostlarının Gelibolu yakınlarında Cenevizliler tarafından uğradıkları beklenmedik saldırıdır. Türklerin bulunduğu gemilere saldıran Cenevizliler onların tüm silahlarına ve mallarına el koyduktan sonra tekrar gemilerine binip denize açılmalarına izin verdiler. Seyir sırasında silahsız ve savunmasız kalan Türklerin karşısına çıkan korsanlar, onların yarısından fazlasını kılıçtan geçirdikten sonra sağ kalanları Cenova, Napoli gibi şehirlere satmak üzere götürmeleri tarih sayfalarına acı olaylardan birisi olarak geçmiştir.

Ramón Muntaner'in sefer günlükleri o dönem Trakya ve Anadolu'sunun genel durumunun, hangi bölgelerde hangi Türk yerleşimleri olduğunu, Türk baskısı

⁶⁰ Wittek, Türklerle yapılan çarpışmalardan Alaşehir yolunda Aulax ve Cesa'da karşı karşıya gelinen toplulukların ikisinin de Bandırma'da mağlup edilen Türklerin akrabası olarak bilinen "Sasa Alayı" olarak işaret ediliyor. Tire'de karşılaşılan birliklerde Menteşe Beyliği'nden başkası olmaz. Bkz. Paul Wittek, **Menteşe Beyliği**, Türk tarih Kurumu, Ankara 1999, ss. 41-45

karşısında Bizans İmparatorluğu'nun ne kadar zor durumda kaldığını ve bu yüzden de dışarıdan yardım talep ettiği ve bunun karşılığında büyük miktarda ödemeler yaptığı kaydedilmiştir.

Katalan tarihi için de önem taşıyan Kroniğin kimi yerlerinde Katalan ordusu içindeki komutanlık çekişmelerinin var olduğu ve bunun da ordunun başarılarını etkilediğine yönelik saptamaların olduğu da bir gerçektir. Kısaca Muntaner Kroniği'nin hem Türk tarihi hem de Katalan tarihi için önemli bir kaynak olduğunu bir kez daha vurgulamak doğru olacaktır.

Almogavarlarnn Asya'daki ilerleyişi

Sonsöz:

“Ramón Muntaner Kroniği”de Katalanlar ve Bizans” başlığının taşıyan bu çalışmamızda, XIV. yüzyılda İspanya’dan yola çıkıp Trakya’ya gelen Katalan Birliği Almogovarların Bizans İmparatorluğu’nun yanında Türk Beyliklerine karşı savaşması, sonrasında da İmparatorluğun veliahdı ve onun yandaşlarının kıskançlık ve nefreti neticesinde birliğin başkomutanı Roger de Flor’un haince düzenlenmiş bir suikast ile öldürülmesiyle öfkeye kapılan Almogovarların tarih sayfalarına geçen ünlü “Katalan İntikamı”nı (Venganza Catalana) Trakya’yı yakıp yıkarak, Bizanslıların mal ve topraklara el koyarak gerçekleştirdikleri aktarılmıştır.

Katalanların serüven ve kahramanlık dolu seferlerinin anlatıldığı bu kronik aracılığıyla üzerinde durmamız gereken bir başka konu ise, XIV. yüzyılda Bizans, Latin ve Greklerin kuvvetsiz oluşları, yöneticilerinin yetersizliklerinden dolayı ülkelerindeki iktidar boşlukları, Türklerin ise Osmanlı İmparatorluğu’nun sonraki yüzyıllarda dünyaya hükmedeceğinin habercisi başarılarına rağmen henüz gelişme aşamasında olmalarıdır.

Kroniğin bir Katalan tarafından yazılmasına, düşman topraklarına yapılan bir seferin anlatılmasına rağmen, eserde yanlı saptamalara çok az sayıda rastlanması da bir başka önemli noktadır. Muntaner, Anadolu’da mücadele edilen Türk Beyliklerin isimleri her ne kadar yapıtta vermese de yerleşim yerleri, güçleri hakkında bilgi edinebiliriz. Beyliklerden kopan Türklerin bir kolunun Muntaner ile yola devam etmek istemeleri de tarihin bilinmeyen gerçeklerindedir.

Sonuç olarak, Katalan devlet adamı Ramón Muntaner’in kaleme aldığı Kroniğinin yaklaşık yüz sayfasında anlatılan ve ülkemizde çok fazla bilinmeyen

Katalan-Aragon Krallığı'nın bizim tarihimiz ile örtüşün bölümü incelenerek, bu çalışmamızda değerlendirilmiş ve Ortaçağ Avrupa tarihinin bu önemli eserinin dilimize aktarılmasının gerekliliği de ortaya çıkmıştır.

Kaynakça :

Agusti, David, **Los almogávares, La expansión de mediterránea de la Corona de Aragon**, Silex Ediciones S.L., Madrid 2004

Baştav, Şerif, **Bizans İmparatorluğu Tarihi, Son Devir (1261-1461) Osmanlı Türk-Bizans Münasebetleri**, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1989

Borafarull, Antoni de, **Ramon Muntaner, guerrero y cronista**, Barcelona 1883

Cheyne, Jean-Claude, **Bizans Tarihi**, Çev: İsmail Yerguz, Dost Kitapevi Yayınları, Ankara 2008

Daş, Mustafa, **Bizans'ın Düşüşü**, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2006,

Delilbaşı Melek, **Osmanlı Bizans İlişkileri**, Türkler, C.9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002

Demirkent, Işın, **Haçlı Seferleri**, Dünya Kitapları, İstanbul 2004

Dikici, Radi, **Şu Bizim Bizans**, Remzi Kitapevi, İstanbul Mayıs 2007

Heers, Jaques, **Historia de la Edad Media**, Editorial Labor, Barcelona 1984

Hopwood, Keith, **Türklerin Anadolu'nun Batı Kıyılarını Fethi ve Katalan Kumpanyası**, Çev: Serdar Çavuştekin, Tarih Okulu, Sayı II, İzmir Kış 2009

Hughes, Robert D., **The Catalan Expedition to the East: from the Chronicle of Ramon Muntaner**, Editorial Barcino, Barcelona 2006

Işık, Gül, **İspanya: Bir Başka Avrupa**, Metis Yayıncılık, İstanbul 1991

Köprülü, Fuad, **Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1959

Lara, Manuel Tuñon de, **Historia de España**, Editorial Labor, Barcelona 1983

Lemerle, Paul, **Bizans Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul 2006

Levçenko, M. V., **Kuruluşundan Yıkılışına Kadar Bizans Tarihi**, Özne Yay., İstanbul 1999

Mango, Cyril, **The art of the Byzantien Empire-312-1453**, Medieval Academy of Amerika, 1986

Moncada, Francisco de, **Expedición de los catalanes y aragoneses contra turcos y griegos**, Editorial Espasa-Calpe, Madrid 1969

Muntaner, Ramón, **Crónica**, Alianza Editorial, Madrid 1970

Muntaner, Ramón, **Chronicle**, translated by Lady Goodenough, In Parentheses Publications Catalan Series, Cambridge, Ontario 2000

Nicol, M. Donald, **Bizans'ın Son Yüzyılları (1261-1453)**, Çev. Bilge Umar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2003

Nicol, M. Donald, **Bizans'ın Soylu Kadınları, On Portre 1250-1500**, Çev. Özden Arıkan, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2001

Öden, Zerrin Günal, **Bizans İmparatorluğu'nun Türkler'e Karşı Alan ve Katalan İttifakı**, İ.Ü Tarih Dergisi, İstanbul 1984

Ostrogorsky, G, **Bizans Devleti Tarihi**, Çev. Prof. Dr. Fikret İşıltan, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2006

Pernoud, Régine, **Tapınak Şövalyeleri**, Dost Kitapevi Yayınları, Ankara 2005

Refik, Ahmet, **Bizans Karşısında Türkler**, Kitabevi, İstanbul 2005

Regla, Juan, **Historia de España Ilustrada Sopena**, Editorial Ramon Sopena, Barcelona 1978

Rivero, Isabel, **Síntesis de Historia de España**, Ediciones Globo, Madrid 1999

Rocaford, Guillermo, **Yo, Berenguer de Rocaford, Caudillo Almogávar**, Aurea Editores, Barcelona 2006

Roux, Jean-Paul, **Türklerin Tarihi Pasifik'ten Akdeniz'e 2000 Yıl**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2007

Setton, Kenneth M., **The Papacy and Levant (1207-1571), The Thirteenth and Fourteenth Centuries**, Philadelpi 1976

Sevim Ali, Yücel Yaşar, **Türkiye Tarihi I (Fetihten Osmanlıya Kadar)**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1990

Sola, Emilio, **Un Mediterráneo de piratas: corsarios, renegados y cautivos**, Editorial Tecnos, Madrid 1988

Unat, Faik Reşit, **Tarih Atlası**, Kanaat Yayınları, İstanbul 2000

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2003

Ünsal, Nil, **Ortaçağ İspanyol Edebiyatı Tarihi**, Ürün Yayınevi, Ankara 2004

Witteck, Paul, **MenteŒe Beyliği**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1999